

K způsobům provádění průlomu připravené nepřátelské obrany vševojskovou armádou

(VM čís. 6/59)

Major Vladimír Píček

Major Novotný ve svém článku rozebírá způsob průlomu připravené nepřátelské obrany vševojskovou armádou na několika směrech.

Předem je nutné poznamenat, že průlom nepřátelské obrany na několika směrech je možný a odpovídá soudobým podmínkám vedení operací (boje). Není v podstatě nějakou novou formou. Již starý Polní řád Oper-I-3 tuto možnost připouští.

Dokonce i návrh nového Polního řádu (divize) stanoví, že divize může prolomovat obranu nepřítele na jednom nebo dvou úsecích pásma útoku a jen výjimečně v celém pásmu, přičemž šířka útočného pásma divize může činit 6–12 km, v hloubce obrany nepřítele i více km.

Je však pravda, že dosavadní způsoby vedení operací (boje) ještě neodpovídají soudobým požadavkům a podmínkám, které přinesl rozvoj vojenské techniky a zejména pak použití zbraní hromadného ničení. Nové formy a způsoby vedení operací a boje se těmito podmínkám přizpůsobují pomalu a rovněž pomalé je i jejich zavádění do praxe velitelů, štábů a vojsk.

Z tohoto důvodu článek majora Novotného je svým obsahem aktuální. Řeší problematiku průlomu obrany nepřítele na několika směrech především z hlediska využití momentu překvapení, snížení možnosti napadení vlastních vojsk zbraněmi hromadného ničení a z hlediska využití účinků vlastních atomových úderů k rychlejšímu průlomu obrany nepřítele a jeho ničení po částech. Ukazuje na další způsob využití provosledových svazků k průlomu obrany nepřítele a dochází k závěru, že zahájení průlomu obrany nepřítele vševojskovou armádou je třeba provést v celé šířce nebo ve většině jejího útočného pásma na třech i více směrech.

Mluvíme-li o směrech průlomu nepřátelské obrany v rámci armádní operace máme zpravidla na mysli směr v operačním, nebo alespoň v operačně taktickém slova smyslu. To znamená, že takovéto směry řeší průlom celé taktické hloubky nepřátelské obrany, každý s konkrétním samostatným úkolem (cílem). Zpravidla na těch-

to směrech je i rozvíjena operace do hloubky nepřátelské obrany a mezi těmito směry dochází k operační součinnosti. Vzdálenost mezi jednotlivými směry (úseky) průlomu nebývá zpravidla menší jak 10 – 15 km. Proto budou-li například v prvním sledu úderného uskupení armády prolomovat tři svazky a budou-li mezi úseky jejich průlomu vzdálenosti 2 – 3 km, je jasné, že jde z hlediska operačního o jeden směr průlomu. O třech směrech můžeme hovořit jako o taktickém opatření zahájení průlomu, to znamená, že směry jednotlivých svazků (někdy i útvarů) jsou voleny a přizpůsobeny konkrétní situaci nepřítele a terénu a to jak v prvním pásmu obrany, tak i na druhém pásmu obrany. Útvary a svazky prolamující na těchto samostatných směrech jsou zpravidla v těsné palebné a taktické součinnosti. Rovněž prolamuje-li kupříkladu nepřátelskou obranu motostřelecká divize na samostatném směru (vzdáleném) na dvou úsecích pásma útoku, tak i v tomto případě z hlediska operačního pojetí mluvíme o jednom směru průlomu.



Práce majora Novotného tyto skutečnosti jasně neobrazí. Pojednává sice o průlomu na třech i více směrech, avšak z první části článku čtenář má dojem, že jde o taktické opatření zahájení průlomu, přičemž z hlediska operačního jde o průlom v celé šířce nebo ve většině šířky útočného pásma armády (viz autor str. 20) to znamená prakticky na jednom směru.

Rozbor otázek prováděný autorem v druhé části článku však vyznívá tak, že jde o směry operačně taktického pojetí, přičemž manévr znázorněný na obr. čís. 4 ukazuje na to, že jde z hlediska taktického o pět směrů, z hlediska operačního o dva, nebo spíše o tři směry. O tom svědčí i ten závěr, který uvádí autor na str. 21, že „Průlom na více směrech umožňuje veliteli vševojskové armády zasadit svazky hlavního úderného uskupení buď na všech směrech, nebo jen na některých, podle konkrétní situace“.

Toto jsem pokládal za nutné předeslat, než přistoupím k vlastnímu vyjádření svých názorů k některým závěrům uvedeným v článku.

Na základě rozboru podmínek, výhod a nevýhod provádění dosavadních způsobů průlomu nepřátelské obrany (myšleno na jednom směru) dochází autor k závěru, že souvislý úsek průlomu již plně neodpovídá soudobým podmínkám vedení boje a operace, to jest zásadám:

a) dokonale a plně využít účinků vlastních ZHN, zejména atomových zbraní, k zahájení průlomu s maximálním překvapením pro nepřítele a rychle rozbit jeho obranu na řadu drobných odporů;

b) chránit vlastní vojska před účinkem nepřátelských ZHN, zvláště před atomovými zbraněmi.

Autor dále dochází k závěru, že těmto podmínkám bude vyhovovat zahájení průlomu s maximálním překvapením pro nepřítele a rychlým zjednááním dotyku prolamujících divizí. Zahájení průlomu je třeba provést divizemi v dotyku s nepřítelem, ne na souvislém úseku, ale na jednotlivých směrech.

Jsem toho názoru, že autorovo zdůvodnění z těchto hledisek je správné, avšak neukazuje plně všechny stránky dané problematiky.

Z hlediska použití a plného využití účinků ZHN je třeba vidět tu skutečnost, že se používají hromadné (masové) na směr hlavního úderu k zničení hlavního uskupení nepřítele na celou jeho hloubku. Jejich použití musí být bezpodmínečně sladeno s úderem vojsk. Při průlomu na třech směrech, tak jak znázorňuje autor na schématu čis. 4, musí nutně dojít k tomu, že i ZHN budou muset být použity na těchto směrech (před jednotlivými svazky), poměrně v úzkém pásmu, čímž do určité míry dochází k opuštění od zásady jejich hromadného použití.

Při provádění průlomu na jednom směru byly ZHN použity soustředěně před svazky úderného uskupení, prakticky v pásmu shodném s pásmem průlomu, tj. v šířce až 25 km.

Na této šířce se brání asi jedna až 1½ divize nepřítele, čímž prakticky došlo z větší části k zničení nebo vyřazení těchto sil jako celku. Byl-li úder veden na styku dvou svazků, byly rozbity hlavní síly obou těchto prvosledových svazků. Z tohoto hlediska bylo velmi těžko v rámci prvosledových svazků nepřítele provést jakákoliv aktivní opatření na tomto úseku k nahrazení ztrát, zejména pak provedení včasného manévru

silami a prostředky z pasivních úseků na první pásmo obrany (vzhledem ke značným vzdálenostem k úseku průlomu a jeho šířce).

Provedením průlomu na směrech jsou síly prvosledových svazků sice rozdělovány, avšak dochází k ničení jen jejich části, čímž mohou být ze strany nepřítele snadněji provedena protiopatření — viz obr. čis. 1 a 2.

Rovněž při průlomu na širším úseku byla prakticky vyloučena možnost úspěšného aktivního zásahu (provedení protiztečí) druhými sledy prvosledových svazků vzhledem k šířce úseku průlomu prvního pásma obrany a silám na něm zasazených. Při průlomu jednotlivými svazky na směrech jsou vytvořeny výhodnější podmínky pro úspěšné provedení těchto protiztečí a to především proti silám prvosledových svazků, které průlom zahajují v celku s omezenými silami (část sil kryje pasivní úseky). Nepřítel může tyto divizní protizteče provést v době, kdy prvosledové svazky proniknou do jeho obrany na hloubku 5 — 6 km (tj. 2 hodiny boje), což odpovídá hloubce obrany prvosledového pěšího bojového skupení americké pěší divize. Provedení protizteče na hloubku 5 — 6 km si vyžádá další 2 hodiny boje. Tak docházíme k závěru, že tyto protizteče mohou být provedeny ještě v době, než budou zasazeny k rozvíjení průlomu svazky vyváděné z hloubky (za předpokladu, že zahájí přesun v čase „Č“). K přesunu a na rozčlenění budou tyto svazky potřebovat dobu nejméně 4 hodin. Budou-li se v útočném pásmu armády bránit v prvním sledu 2 — 2½ divize nepřítele, je možné, že v tomto případě bude prakticky nemožné provést rychlý průlom jeho obrany na 2 — 3 směrech — viz obr. čis. 2.



Z tohoto hlediska se jeví účelnějším, což se pokusím zdůvodnit ještě v dalším, neprovádět průlom připravené obrany nepřítele jednotlivými svazky na samostatných směrech, ale na zvolené směry průlomu vyčlenit dostatek sil k rychlému proniknutí do hloubky obrany nepřítele.

Způsob, který navrhuje autor k provedení průlomu na 3 i více směrech jednotlivými svazky, bude účelný při zahájení útoku na spěšně zaujatou obranu, nebo na nepřítele, který vede mobilní obranu, nebo při průlomu pásem obrany v operační hloubce nepřítele. Tím nechci tvrdit, že je nutné i nadále provádět prů-

lom připravené obrany nepřítele na jednom směru.

Dále je třeba vidět, že zásada vytvářet převahu sil a prostředků na rozhodujícím směru (ne po směrech) zůstává i za používání ZHN platnou zásadou. Hlavní úder se vede na takových směrech, které zabezpečují v nejkratším čase zničení toho uskupení nepřítele, na němž závisí odolnost jeho obrany. Autor ukazuje, že tato zásada je při útoku v celé šířce útočného pásma armády jednotlivými divizemi na směrech dodržena, protože převaha na některém z těchto směrů bude vyjádřena množstvím použitých ZHN a dodáním posilových prostředků. Dále tím, že útokem na 3 i více směrech je sestava nepřítele dělena na malé části, které mohou být zlikvidovány v krátké době. Domnívám se, že toto hodnocení není zcela správné, což podle mého názoru vyplývá z přecenění možnosti ZHN a podcenění významu ostatní úderné síly vojsk.

Podívejme se blíže na tyto problémy.

Má-li být útok na jednotlivých směrech úspěšný, je zapotřebí, aby bylo zabezpečeno rychlé prolomení prvního pásma obrany nepřítele. To vyžaduje jednak důkladné umlčení jeho obrany na jednotlivých směrech průlomu a jednak potřebu dostatečné převahy sil nejen k rychlému průlomu, ale i k rozšíření průlomu do stran, aby byl zabezpečen volný manévry silami, tj. svazky, které budou vyváděny z hloubky a zasazovány k doprolomení prvního pásma obrany nebo k průlomu druhého pásma obrany z chodu.

Za předpokladu, že by se podařilo po zahájení průlomu jednotkami v dotyku včas vyvést svazky z hloubky a zasadit je na jednotlivé směry ještě k doprolomení prvního pásma obrany, je jasné, že by byla na těchto směrech zabezpečena potřebná převaha sil (prakticky na šířce asi 12 km proti bránicím se silám 3 — 4 pěších bojových skupení a jednoho tankového praporu může být hodnota 3 pluků od prvosledové divize a první sled zasazované divize, tj. 2—3 pluky, tedy celkem 5 — 6 pluků a prostředky dvou divizí). Je však třeba také vidět, že celkový poměr sil bude částečně snížen vyčleněním nezbytné části sil k ochraně boků. Zatím co při průlomu na jednom směru bylo třeba chránit dva boky, tak při průlomu na 3 směrech bude třeba vyčlenit síly k ochraně 6 boků.

Dále je třeba vidět, že k umlčení nepřítele při dělostřelecké a letecké přípravě bude tento způsob vyžadovat mnohem více

sil a prostředků. Kromě velkého množství atomových úderů bude potřeba i značného množství dělostřelectva, především na umlčení ohnisek odporu na prvním postavení (první a druhý zákop), kde je do jisté míry omezeno použití atomových zbraní a hlavně pak na protibaterijní činnost. Při útoku na jednom směru bylo nutno umlčovat nepřátelské baterie v úseku průlomu a na bocích průlomu. Při průlomu v celé šířce útočného pásma (za předpokladu, že by byl průlom prováděn na 3 směrech vzdálených od sebe asi 10 km) bude nutné prakticky umlčovat maximum všech dělostřeleckých baterií v prvním pásmu obrany, v celé šířce útočného pásma armády, protože mohou bez přeskupování působit na ten či onen směr průlomu.

Zvýšení počtu atomových úderů by si vyžádala především ta skutečnost, že by muselo být části těchto prostředků použito k ničení a umlčování nepřátelského dělostřelectva (v důsledku nedostatku dělostřelectva na protibaterijní činnost) k umlčování sil a prostředků nepřítele na bocích jednotlivých úseků průlomu a zejména pak na ty síly, které by mohl nepřítel použít k manévru na jednotlivé směry.

Z toho je vidět, aniž by zde bylo nutné provádět podrobnější kalkulaci, že průlom připravené obrany na třech i více směrech by si vyžádal mnohem více sil a prostředků, zejména ZHN a dělostřelectva, než tomu je při průlomu na jednom směru. Vyžádal by si nutně decentralisaci armádního dělostřelectva, jeho začlenění do sestavy svazků, které by se staly značně těžkopádnými.

Takovýmto způsobem prováděný průlom má některé výhody, zejména pokud jde o uplatnění momentu překvapení, dělení sestavy nepřítele na části i z hlediska použití svazků jeho druhého sledu. Naproti tomu je však nepříteli dána možnost, aby prakticky zapojil do boje se svazky našeho úderného uskupení téměř všechny síly a prostředky vedoucí boj v prvním pásmu obrany, aniž by musel provádět rozsáhlejší manévry. Při tomto způsobu provádění průlomu — tak jak to znázorňuje autor na schématu čís. 4 — je hlavní úder armády prakticky veden všude a nikde. Proto se domnívám, že průlom připravené obrany nepřítele na 3 i více směrech má řadu nevýhod; v každém případě je však třeba využít všech výhod, které tento způsob skýtá. Vzhledem k současnému možnému složení vševojskové armády (5 — 6 svazků), organizaci vojsk a možnostem použití ZHN,

bude podle mého názoru možné provádět průlom připravené obrany nepřítele na více jak dvou směrech.

Rovněž vážným problémem by bylo při zahájení průlomu na třech i více směrech zasazování svazků druhého sledu (úderného uskupení) do boje podle představy autora buď na všech těchto směrech, nebo jen na některých a to ještě v průběhu průlomu prvního pásma obrany nepřítele. Jsem toho názoru, že síly jednoho svazku, který prolamuje nepřátelskou obranu na jednom směru, zvláště pak bude-li ji prolamovat na dvou úsecích pásma útoku, nejsou s to vytvořit výhodné podmínky pro zasazení dalšího svazku na tomto směru.

V dnešních podmínkách je třeba volit i jiný pohled na zranitelnost tzv. „kompaktního úderného uskupení“. Je pravda, že soudobé podmínky boje vyžadují, aby bylo upuštěno od tvoření velkých úderných uskupení a to především z hlediska ochrany vojsk před hromadnými údery ZHN nepřítele i z hlediska využití momentu překvapení při zahájení operace. Tvoření menších úderných uskupení je umožněno především tím, že byla zvýšena úderná síla vojsk a jejich manévrovost. Tyto závěry podle mého názoru nesmějí však vést k tomu, že učiníme-li na směr hlavního úderu dvě, po případě i tři divize do prvního sledu, že je to zásadně v rozporu se soudobými požadavky. Jestliže bychom se dívali na toto úderné uskupení ve starém pojetí, kdy svazky a útvary v těsném semknutí prolamovaly obranu nepřítele za palebným valem, bylo by to jistě nesprávné.

V dnešních podmínkách, tak jak jsem se již zmínil na začátku, může divize prolamovat obranu nepřítele na jednom nebo na dvou úsecích pásma útoku, přičemž šířka útoku něho pásma divize může být 6 — 12 km, v hloubce obrany nepřítele i více km (návrh nového Polního řádu). Z toho je jasné, že budou-li v prvním sledu úderného uskupení 2 — 3 divize, bude toto uskupení z hlediska ochrany proti hromadným úderům nepřítele odolnější. Tím je dána možnost, aby uspořádání a sestava úderného uskupení byla volena podle konkrétních podmínek a to jak z hlediska terénu, tak i situace nepřítele. Mezi útvary a svazky úderného uskupení mohou být mezery 3 i více km (viz schéma čís. 3). Rozšířením pásma útoku zlepšuje se i možnost využití většího množství komunikací pro přesun a rozvinutí svazků. Tím také bude dána větší volnost manévru velitelům divizí a útvarů úderného uskupení a tím i možnost rychlejšího proniknutí do hloubky

obraně sestavy nepřítele. Ve skutečnosti i zde, v pásmu průlomu bude veden průlom na směrech, sestava nepřítele bude drcena po částech, avšak s tím rozdílem, že na tomto směru bude uskupena rozhodující převaha sil a prostředků. V tomto případě, podle mého názoru nelze označovat takto organizované úderné uskupení (2—3 svazky v prvním sledu) za zranitelnější vzhledem k sestavě svazků vedoucích průlom samostatně na směrech vzdálených od sebe 10 — 12 km. V obou případech hromadné údery nepřítele prováděné na prostor budou málo účinné. Nehledě k tomu, že vzhledem k dosahu prostředků nepřítele dopravujících AZ na cíl a jejich začlenění do sestavy svazků nebude pro nepřítele rozhodující na který směr má těchto prostředků použít.

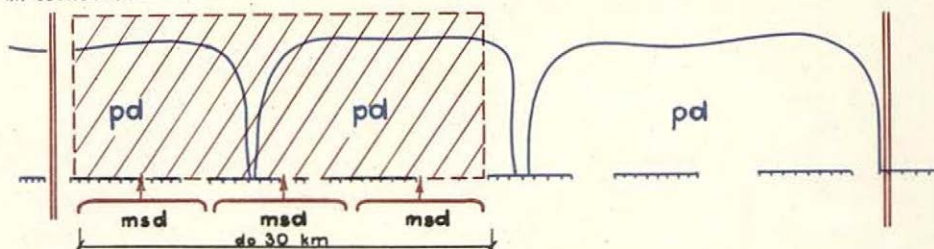
V každém případě bude však třeba věnovat velkou pozornost všestrannému zabezpečení úderného uskupení a utajení jeho přesunu.

Z hlediska momentu překvapení i ochrany vojsk před údery ZHN nepřítele, jak navrhuje autor, je velmi výhodný způsob průlomu, který je zahajován svazky v dotyku s nepřítelem. Současně se zahájením průlomu započít s přesunem svazků z hloubky. Tímto způsobem je možné maximálně utajit zahájení operace, prakticky až do doby provedení atomové, dělostřelecké a letecké přípravy.

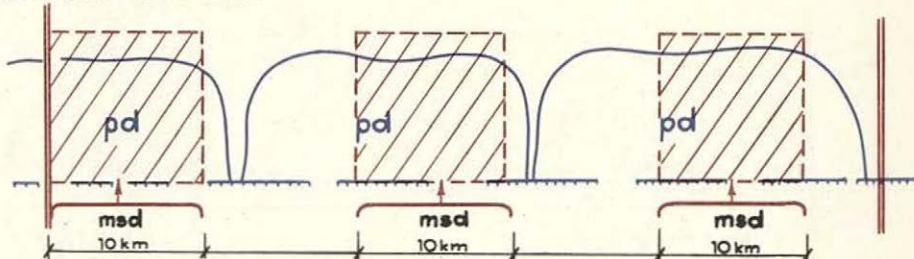
V konkrétních případech (podle počtu svazků v dotyku s nepřítelem) se však nevycházejeme tomu, abychom nemuseli použít při zahájení průlomu části svazků (jednoho až dvou svazků) rozmístěných v hloubce, čímž může do určité míry dojít k předčasnému prozrazení zahájení operace. Avšak vzhledem k tomu, že půjde o přesun jednoho, maximálně dvou svazků, poměrně na krátkou vzdálenost (z druhého pásma obrany), je možné při dobrém maskování přesunu tuto nevýhodu zmenšit na minimum, zejména pak pokud jde o prozrazení volby směru hlavního úderu, vhodným spojením s klamnými přesuny a soustředěním vojsk. I při nedostatku sil v dotyku s nepřítelem pro zahájení průlomu na dvou směrech bude účelné jak z hlediska překvapení, tak i z hlediska boje s druholedovými svazky nepřítele volit časově rozdílné zahájení průlomu na jednotlivých směrech. Možné řešení by bylo: soustředit hlavní síly svazků v dotyku na jeden směr průlomu, kde zahájí průlom jeho obrany. Po zahájení průlomu započít s vyváděním svazků z hloubky k zahájení průlomu nepřátelské obrany na druhém směru. Po případě může být zahá-

Obr. 1. ROZSAH NIČENÍ A UMLČENÍ NEPŘÍTELE NA PRVNÍM PÁSMU OBRANY

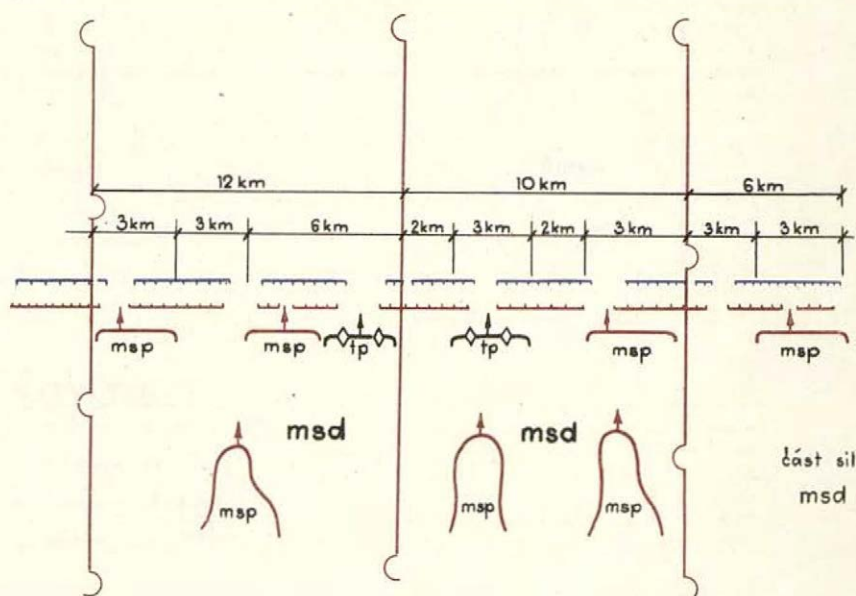
a, PŘI PRŮLOMU
NA JEDNOM SMĚRU

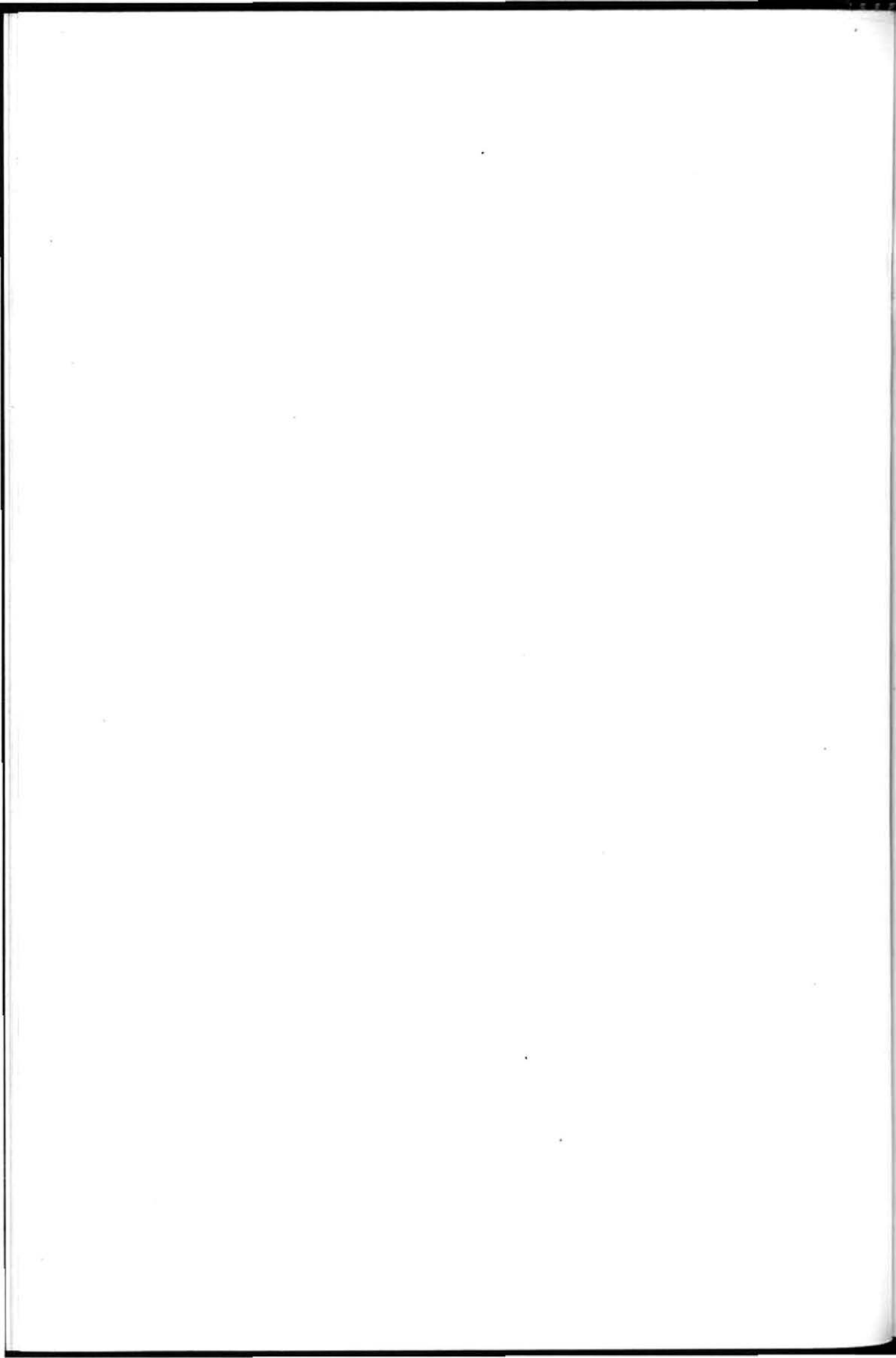


b, PŘI PRŮLOMU
NA 3 SMĚRECH

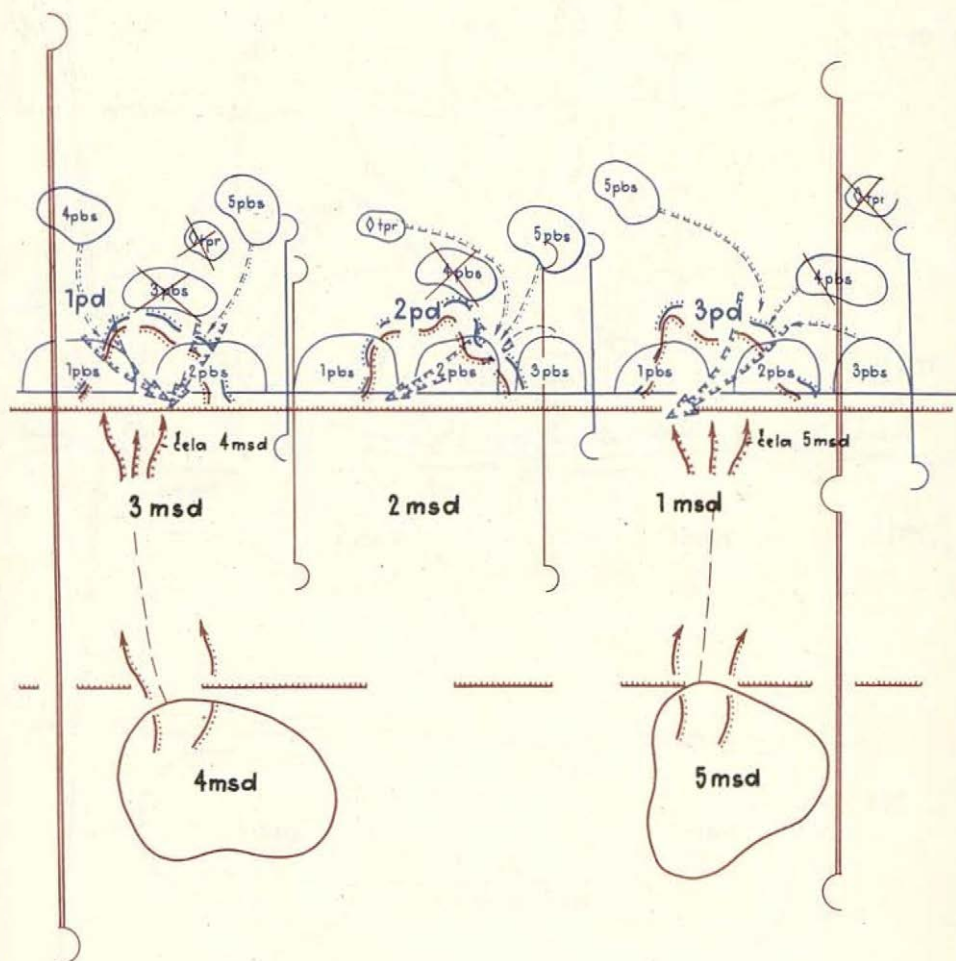


Obr. 3. SCHÉMA UČLENĚNÍ SESTAVY SVAZKŮ PRVNÍHO SLEDU ÚDERNÉHO USKUPENÍ - VARIANTA



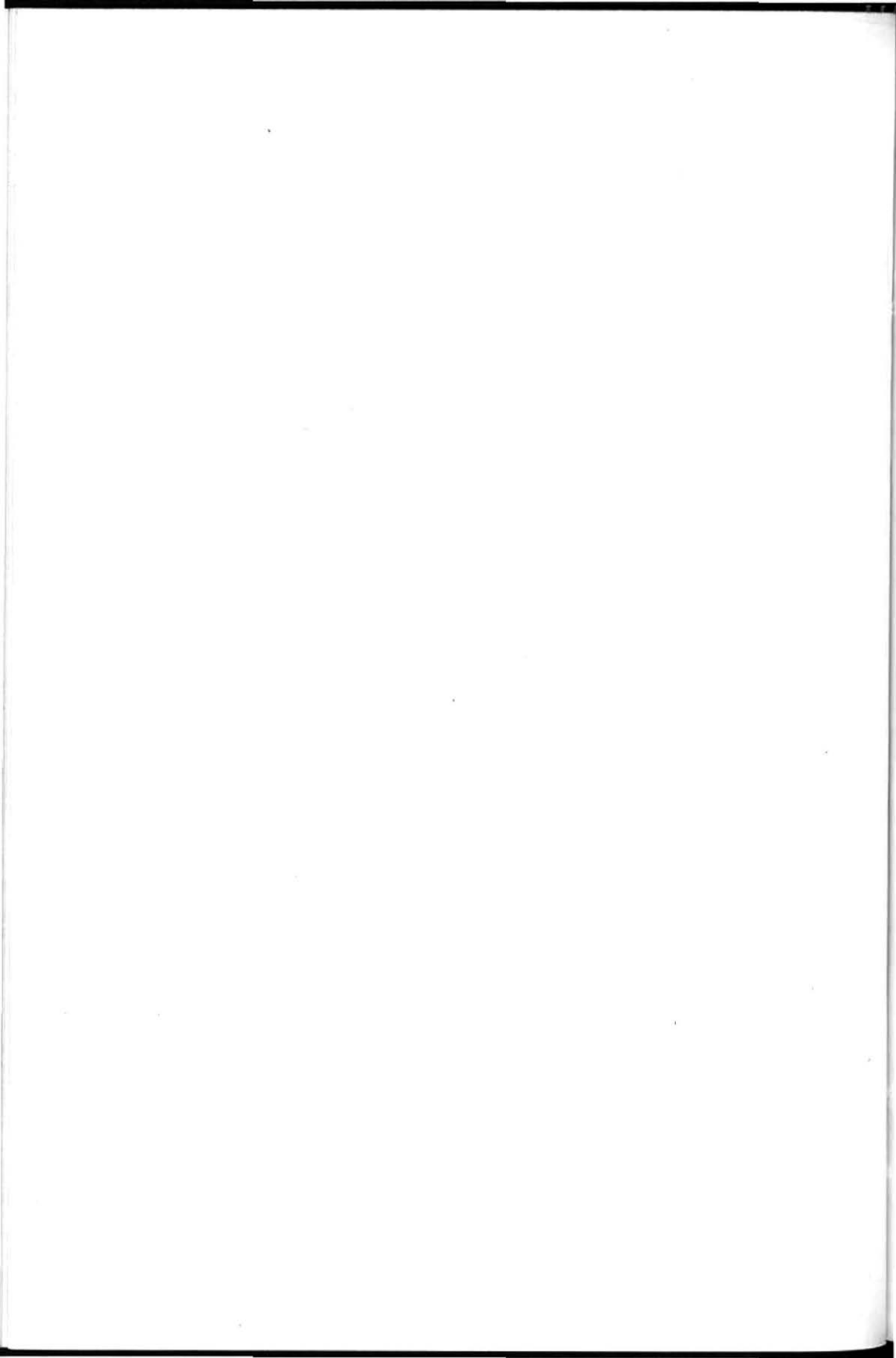


Obr. 2. MOŽNOSTI V PROVEDENÍ PROTIZTEČI NEPŘÍTELEM PŘI PRŮLOMU NA TŘECH SMĚRECH
- VARIANTA -

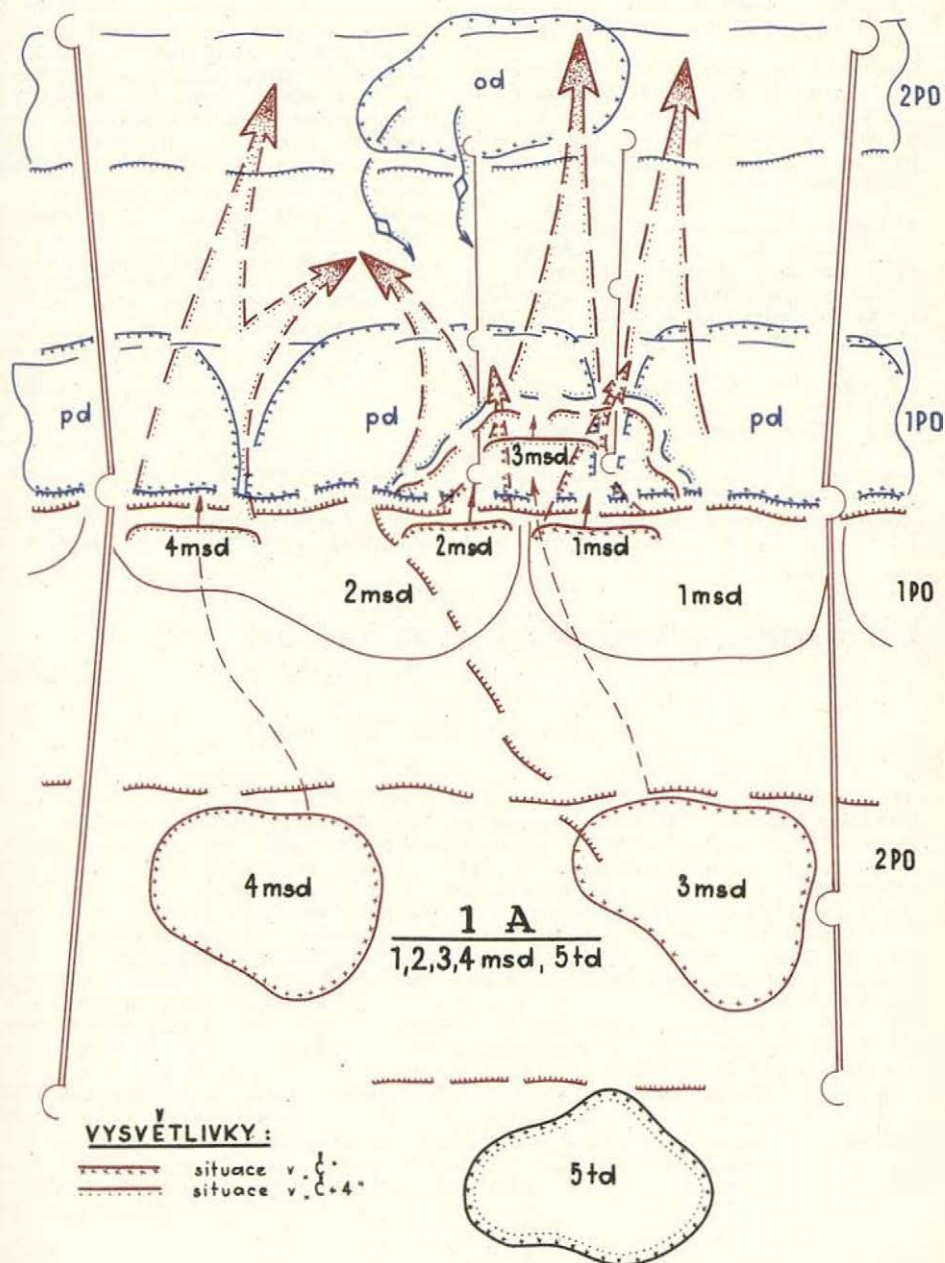


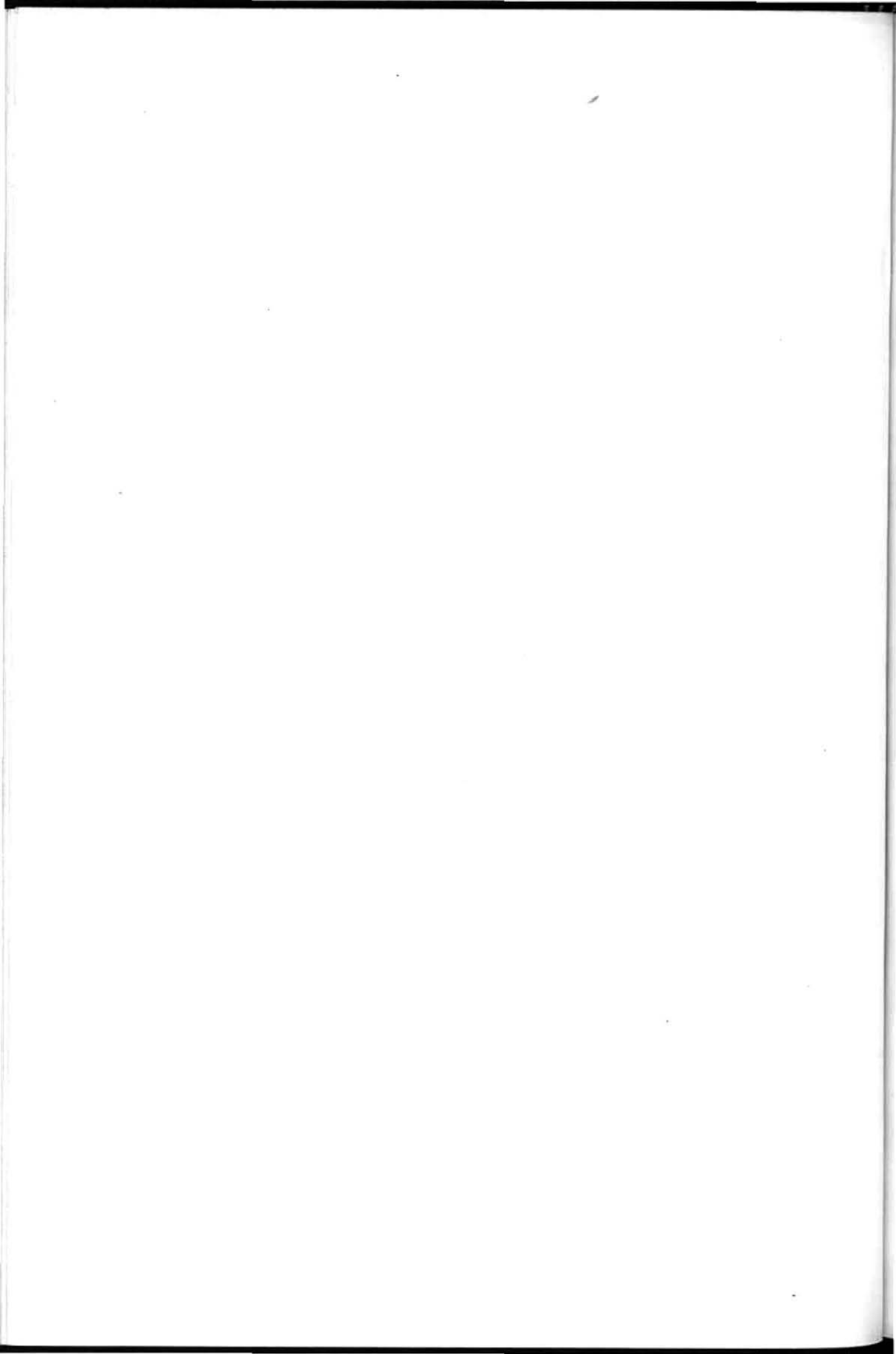
VYSVĚTLIVKY :

- zničené jedn. údery ZHN
- vyřazené jen z části
- situace v „Č“ + 2 hod.“
- situace v „Č“ + 3-4 hod.“



Obr. 4. SCHÉMA MOŽNÉHO ZPŮSOBU PŘELOMU NA DVOU SMĚRECH
S VYUŽITÍM SVAZKŮ V DOTYKU A SVAZKŮ VYVÁDĚNÝCH Z HLUBKY





jen přesun i jednoho svazku k narůstání úderu započatého svazky v dotyku s cílem doprolovení prvního pásma obrany na tomto směru, nebo k rozvíjení úspěchu a k průlomu druhého pásma obrany z chodu (viz schéma čís. 4).

Tímto současným zasazováním svazků na různých směrech bude nepřítel nucen (pokud jde o organizaci protiopatření) rozložit úsilí na oba směry, a tím bude do značné míry ulehčen boj s jeho druhými sledy, které mají při průlomu taktické hloubky obrany rozhodující význam.

Tento způsob průlomu připravené obrany nepřítel na dvou směrech, kdy hlavní síly armády (2—3 svazky) vedou hlavní úder na jednom směru a část sil prolamuje na druhém směru (1—2 svazky) snižuje nebo vylučuje ty nedostatky, na které jsem poukázal při organizaci průlomu na 3 i více směrech.



Závěr:

Volba způsobu průlomu připravené obrany nepřítel bude v každém jednotlivém případě odvislá od konkrétní situace a nelze stanovit nějakou šablonu. Rozhodně

však je nutné upustit od dosavadní šablony průlomu na jednom směru za každou cenu ať pro to podmínky byly nebo ne.

Ve svém diskusním příspěvku jsem uvedl některé svoje názory k závěrům majora Novotného ke způsobu provádění průlomu připravené obrany nepřítel na 3 i více směrech.

Nechtěl jsem v žádném případě obhajovat způsob průlomu na jednom směru. Snažil jsem se krátce ukázat na sestavě úderného uskupení za soudobých podmínek, že tvoření úderného uskupení není v rozporu s podmínkami, které jsou dány možnostmi použití ZHN nepřitelem.

Není proto z toho hlediska nutné a ani účelné, rozptylovat svazky na 3 i více směrů (úseků) průlomu. Útok na směrech bude výhodný při průlomu spěšně zaujaté obrany nepřítel, popřípadě povede-li mobilní obranu, avšak ne na připravenou obranu.

Zároveň jsem se však snažil částečně ukázat, jak i při průlomu připravené obrany nepřítel je možné využít výhod, které skýtá zahájení průlomu na dvou směrech i potvrdit myšlenky majora Novotného, pokud jde o výhody, které skýtá zahájení průlomu nepřátelské obrany svazky, které jsou v dotyku s nepřitelem.

Některé zkušenosti z metod práce štábu tankové divize

(VM čís. 2/60)

Podplukovník Zdeněk Hradecký

Autor — major Novotný — uvádí ve svém článku celou řadu praktických zkušeností z činnosti štábu a zvláště operačního oddělení tankové divize při organizaci, plánování a řízení bojové činnosti vojsk v nových podmínkách soudobého vedení boje. V závěru svého článku vyzývá čtenáře, aby rozvinuli diskusi a vyslovili další názory na uvedenou problematiku, která je jistě, jak i autor podtrhuje, velmi aktuální a vyžaduje prvotního řešení. I když uvedený článek shrnuje praktické zkušenosti jednoho štábu tankové divize, získané dlouholetou praxí a usilovným hledáním lepších metod a způsobu organizace velení (a autor vycházel z konkrétní situace dané právě těmito skutečnostmi), je hodnota obsahu tím cennější, že mnohé z uvedených poznatků lze využít i v ostatních štábech, a to i ve štábech motostřeleckých svazků. Metoda práce štábu po obdržení rozkazu velitele armády, stejně jako systém práce operačního oddělení svazku, a obojí doplněné vhodně volenými praktickými příklady (spolu s řešením problematiky materiálního vybavení štábu svazku s důrazem na jeho plnou mobilnost a organizaci spojení) dává nejen konkrétní pohled na skutečnost u jednoho štábu, ale zároveň i vhodný podklad pro další zdokonalování organizace velení na stupni vševojskového svazku.

I když v podstatě pokládám autorem uvedeného vyhodnocení zkušeností za správné, přesto však chci jeho některé závěry doplnit, aby tak mohly být zkušenosti rozšířeny, a v některých případech vyslovit i svůj z části odlišný názor v tom smyslu, jak k tomu sám autor vyzývá.

V první části svého článku rozebírá autor „metodu práce štábu po obdržení rozkazu (směrnice) armády“.

Styl a metoda práce velitele a štábu divize od obdržení rozkazu nadřízeného velitele až do provedení tak zvané „organizace součinnosti“ je odrazem dále uvedených dvou praktických příkladů.

Uváděná metoda je jistě jednou z možných variant, a to jistě vhodných k racionálnímu využití času a k splnění všech hlavních úkolů v období tak zvaného plánování — v přípravném období. Jak z článku vysvitá, položil autor těžiště činnosti štábu právě do tohoto období, při čemž problematice metod a stylu práce velitele a štábu v průběhu boje věnuje jen poslední (třetí) praktický příklad, kde víceméně se dotýká jen otázky, zda je účelný a nutný osobní styk velitele divize s podřízenými veliteli útvarů — a jak jej uskutečňovat.

Podle mého názoru tkví právě v této okolnosti jeden z nedostatků řešení problematiky velení v soudobém boji v celém komplexu.

Vzhledem k volbě obou prvních příkladů, které dokumentují zásady činnosti velitele a štábu tankové divize, vysvětluje, že autor vychází z předpokladu, že štáb tankové divize bude mít před plněním bojového úkolu přípravné období — i když je velmi krátké. Jistě tento případ nelze vyloučit a nutno s ním počítat, ale přesto podle mého názoru nebude typickým, a zvláště ne pro tankovou divizi v soudobých podmínkách vedení boje a vzhledem k soudobým názorům na úlohu a význam tankových svazků zvláště v útočných operacích.

Uvedené příklady jsou typické pro bojovou činnost tankové divize v druhém sledu vševojskové armády, ať již v útočné či obranné operaci. Jestliže však vezmeme v úvahu skutečnost, že v soudobých, zvláště útočných operacích bude nezdědká útočit tanková divize v prvním sledu vševojskové armády a že útočné operace s největší pravděpodobností nebudou zpravidla zahajovány dosud dosti vžitým průlomem připravené obrany nepřítel, ale velmi často střetným bojem nebo sražením, pak nutně nám ustupuje do pozadí možnost počítat s určitým přípravným obdobím, opakují, i když krátkým. A přičteme-li k této okolnosti i tu skutečnost, že soudobý boj s využitím nejmodernějších bojových prostředků včetně raketových zbraní bude ve zvýšené míře charakterizován častými, rychlými a ne zřídka i podstatnými změnami sí-

tuace, pak nutně musíme dojít k závěru, že činnost velitele a štábu divize v době od obdržení úkolu velitelem armády až po doručení příslušných rozkazů a nařízení podřízeným útvarům bude mít poněkud odlišný charakter, než jak uvádí autor. Tato činnost „přípravy, plánování a organizace boje“ bude probíhat za současného řízení bojové činnosti podřízených útvarů, a to ať řízení přesunů, odstraňování následků po napadení, vedení boje atd. Bude tedy metoda práce velitele a štábu divize mít charakter, který se nebude v podstatě lišit od metod práce v průběhu boje.

To, že nelze brát za základ metodu a styl práce velitele a štábu v přípravném období (v „plánovacím období“, jak uvádí autor), přičemž by štáb byl pohromadě na jednom velitelském stanovišti, potvrzuje i systém a způsob řízení bojové činnosti divize štábem armády v průběhu armádní operace. I když lze předpokládat, že průměrné tempo armádní útočné operace se zvýší a doba trvání operace se zmenší, že úkoly svazků budou dávány s větší perspektivou, přesto nelze podle mého názoru předpokládat, že by velitel divize obdržel již v základním rozkazu velitele armády bojový úkol na celou hloubku armádní útočné operace. Domnívám se, že vcelku reálným předpokladem bude, když budeme vycházet z toho, že divize obdrží přesné úkoly na 24 hodin a na další den jen předpoklad další činnosti. Znamená to tedy, že zpravidla každý druhý den — a při změně situace není vyloučeno, že i každý den — musí velitel a štáb divize počítat s tím, že obdrží úkol (bojový rozkaz nebo bojové nařízení) od velitele armády. Přitom činnost velitele a štábu divize v době od obdržení úkolu až po jeho doručení podřízeným útvarům bude muset být téměř stejná jako při obdržení „prvního úkolu“.

Všechny tyto důvody dávají tedy podle mého názoru plný předpoklad k tomu, aby za základ metody práce velitele a štábu svazků a to nejen tankových, ale i motostřeleckých, byl brán ten obtížnější případ — a taktéž častější — tj. činnost velitele a štábu po obdržení úkolu (plánovací činnost) za současného řízení nepřetržitě bojové činnosti vojsk na frontě.

A v tom je podle mého názoru jeden z nedostatků článku — že autor nevychází z toho nejtýpějšího případu, který je dán místem a úlohou tankové divize v soudobém boji a operaci. Přispůsobit obtížnější a jistě náročnější metody a styl práce velitele a štábu divize výhodnějším podmín-

kám, které budou v případě, že štáb divize i útvary budou mít „klidné“ přípravné období před plněním úkolu, nebude jistě dělat velké obtíže.

Bylo by proto podle mého názoru daleko cennějším přínosem, kdyby autor při rozboru věnoval více pozornosti metodě a stylu práce velitele a štábu divize a příslušníci operačních oddělení by jistě s povděkem vítali i rozbor práce operačního oddělení, při vedení boje. Ovšem ne jen při „vedení boje“ tak, jak je často úzce chápáno — od vyrazení jednotek k útoku až do splnění dalšího úkolu divize — ale v průběhu boje ve smyslu širším tak, jak ho nutno v současné době chápat, v průběhu armádní operace. I v tomto ohledu je třeba vždy vidět boj divize v plné závislosti na jejím místě v operačním učenění armády a její úloze v armádní (útočné) operaci. (Útočné proto, že nutno reálně vidět, že základním, i když jistě ne jediným druhem bojové činnosti bude útok.) A jestliže autor, vzhledem ke svým bohatým zkušenostem, má určité poznatky v tomto smyslu, jistě by jejich zveřejnění bylo na prospěch věci.

Na druhé straně však nelze tvrdit, že by se mnohé zkušenosti a závěry, které autor uvádí ve své první části článku, nedaly využít a uplatnit i pro styl práce velitele a štábu za těchto složitějších podmínek. Přesto však právě ono „období plánování“ (při současně nutnosti řídit probíhající bojovou činnost podřízených útvarů) bude podle mého názoru mít svoje charakteristické znaky, které nutně vyžadují revizi určitých „tradičních forem velení“, o kterých autor hovoří v úvodu svého článku.

Jedna z prvních a nejpravděpodobnějších zvláštností může být podle mého názoru v tom, že ne zřídka hlavní funkcionáři, a často i velitel divize, budou v době, kdy náčelník týlu obdrží bojové nařízení velitele armády, mimo velitelské stanoviště (buď na PVS nebo u podřízených útvarů). Nelze vyloučit ani ten případ, že velitel divize s operační skupinou nebude moci v nejbližší době opustit PVS vzhledem k závažnosti situace útvarů na směru hlavního úderu. V tomto případě nelze ztrácet čas a proto štáb na VS v čele s náčelníkem štábu musí zabezpečit splnění úkolu takovým způsobem, že po návratu velitele jej náčelník štábu komplexně informuje a předloží mu již zpracovaný návrh rozhodnutí, nebo že bude nucen s tímto návrhem zajet za velitelem divize (na PVS).

Snad na pohled se zdá, že tato okolnost, která bude, když se typická, tedy velmi častá v současné době, vcelku nemění nic

na principu metody práce štábu divize. Ovšem to by bylo opravdu jen zdání. Kdo ve štábu divize pracoval, ten jistě plně pochopí rozdíl v práci štábu a zvláště velmi těžkou situaci náčelníka štábu, když hlavní funkcionáři včetně náčelníka operačního oddělení, který zpravidla bude s velitelem divize, nejsou při plánování přítomni na VS. Vzhledem k tomu přistupuje ještě i ta okolnost, že velitelské stanoviště není okamžikem obdržení bojového nařízení velitele armády zbaveno všech běžných povinností spojených s velením a řízením bojové činnosti těch prvků bojové sestavy divize, kterým nevelí přímo PVS a všech ostatních úkolů spojených s funkcí hlavního místa velení. Racionální využití štábu a správné rozdělení úkolů ke splnění dvou základních úkolů — řídit boj a při tom plánovat na příští den (2 dny) — při nedostatku funkcionářů — je jedním z nejzávažnějších problémů, který je často při cvičeních řešen kompromisně s ulehčováním situace. To ovšem dovolují cvičení, ale praxe v boji by byla asi jiná.

Při rychlých tempech soudobého boje a zvláště u tankových divizí, kdy bude nutno častěji přemisťovat místa velení, ne zřídka bude VS v době doručení bojového nařízení velitele armády buď na přesunu, nebo se bude chystat k přesunu, nebo bude přesun dokončovat. Nelze vyloučit ani ten případ, že část (1. sled) VS bude již na přesunu a druhá část (2. sled) ještě na starém místě. Těchto a podobných případů pochopitelně může nastat celá řada. Ovšem závěr i když ne zcela jednoznačný, můžeme udělat ten, že jen zcela výjimečně toto období práce štábu bude probíhat v těchto ideálních podmínkách, o kterých se zmiňuje autor, — že by štáb celý, nebo alespoň VS bylo instalováno pohromadě na jednom místě, s organizovaným vnitřním spojením, s rozvinutými rozvody linkového dispečinku (viz autor: „parlafonu“).



Jistě oprávněným požadavkem autora je bezdrátový (rádiový) dispečink, který se jeví nezbytností zvláště za těchto nových podmínek práce štábu. Stejně tak velmi správně podle mého názoru je všestranné využití této i když zatím bohužel jediné „technické vymoženosti“ k usnadnění organizace práce štábu na VS, na které autor poukazuje.

Do trochu jiného světla se podle mého názoru staví otázka nutnosti nebo požadav-

ku tak zvaného „souběžného plánování“ na stupni divize—pluk. Již přímo nad pojmem „souběžné plánování“ na uvedených stupních je třeba se trochu zamyslet. Je na těchto stupních oprávněný a opravdu vystihující? Domnívám se, že je jistě správné mluvit o souběžném plánování na stupni front—armáda a armáda—divize, i když i na těchto stupních velení je třeba se na problém uváděný v souvislosti s tímto pojmem dívat jako na potřebu souběžné činnosti (práce) velitele a štábu na dvou i více stupních velení, která se neomezuje jen na plánování. A na stupni divize—pluk a dále až do praporu by, myslím, nebylo zcela správné a vystihující hovořit o souběžném plánování. Mohlo by to svádět k omylu, že skutečně jde jen o plánování a potom by funkcionáři útvarů, kteří vesměs žádné plány nezpracovávají, — tedy ve vžitě „štábní terminologii“ — neplánují, — byli zcela oprávněně na pochybách, zda se tato povinnost vztahuje i na ně.

Za současných podmínek tak, jak jsem je naznačil v úvodu, je otázka, zda toto „souběžné plánování“ (myšleno souběžná činnost velitele a štábu divize a útvarů při organizaci a přípravě boje) má na stupni divize—pluk plně opodstatnění a zda je nezbytností úspěšného velení a řízení bojové činnosti. Nemíním tím ovšem nikterak popírat, že je nutno příslušné rozkazy a nařízení co nejrychleji (včas) doručovat podřízeným, zkrátit čas pro potřebu štábu divize na minimum. Mám však na mysli onen způsob souběžného plánování, který uvádí autor ve svém článku, kdy styční důstojníci jsou přítomni zpracování návrhu rozhodnutí a doručují podřízeným útvarům předběžná nařízení porízená z dosud neschváleného rozhodnutí. Jistě, že přitom bude hrát velkou úlohu obsah těchto předběžných nařízení, nutnost včasného doručení z hlediska času potřebného k přípravě velitele útvaru, předpoklad, že rozhodnutí bude schváleno bez podstatnějších změn a celá řada dalších faktorů vyplývajících z konkrétní situace. Vycházejí však z předpokladu, že i štáb divize bude dostávat úkoly od štábu armády s určitým časovým předstihem, který bude reálně počítat s nutnou dobou pro realizaci všech nutných opatření, je otázkou, co je výhodnější, zda zvláště těm útvarům, které jsou v boji — plní nebo dokončují plnění předem uloženého úkolu — dávat postupně předběžná nařízení, u kterých není nikdy vyloučeno, že budou po konečném schválení rozhodnutí velitelem divize změněna, nebo na minimum zkrátit ve štábu divize proces při-

pravy a schválení rozhodnutí, a útvaru doručit jedno, úplně a s konečnou platností schválené rozhodnutí. Přitom toto rozhodnutí podle potřeby doručit představitelem štábu divize (popřípadě některým z hlavních funkcionářů, který je s to veliteli útvaru toto rozhodnutí (úkol) nejen předat, ale i objasnit a pomoci mu při jeho řešení a realizaci?! Já osobně pokládám tento druhý způsob v uvedených podmínkách za účelnější a efektivnější. Přitom nevylučuji možnost a často i nutnost použít autorem uváděného způsobu v případech, kdy jde o nebezpečí z prodlení nebo u těch útvarů, jejichž úkol vzhledem k situaci je již z počátku jasný a téměř jednoznačný, takže případné změny jsou téměř vyloučené. Zpravidla však takových případů bude málo.



Dalším momentem, který podle mého názoru bude nutno řešit, aby se zjednodušila a zkvalitnila práce velitele a štábu v těchto nových podmínkách řízení bojové činnosti vojsk, je otázka předkládání tzv. informačních zpráv různých funkcionářů veliteli divize. Tento problém není jen na stupni divize, ale též na stupni armády. Podle mého názoru informace velitele, zvláště po jeho příjezdu na VS, kdy se zpravidla nechává informovat o celkové situaci svazku, nemůže být tradičně v budoucnosti prováděna formou předkládání informačních zpráv. Jistě, že autorem článku navrhovaný způsob informace pomocí dispečinku, bez nutnosti osobní účasti příslušného funkcionáře u velitele je jedním z prvních krůčků k řešení problému, který ve své podstatě, při současně praktikovaném způsobu znamená ztrátu drahocenného času nejen pro velitele, ale i pro uvedeného funkcionáře. A pokud nebude tento způsob informace změněn, dotud bude velitel většinu svého času ztrácet vyslýcháním informačních zpráv. I když se to možná bude na první pohled zdát fantazií, přesto se domnívám, že bude nutné jít po té linii, aby velitel po návratu na VS si „zapnul magnetofon“ a ten mu přebral přehled v y h o d n o c e n ý c h zpráv o situaci. A jen ta upřesnění, která by potřeboval, by si vyžádal od dotyčného funkcionáře. Tento způsob není v podstatě nic nemožného, ale je plně závislý na organizaci práce a zvláště na náčelníkovi štábu, aby byl s to připravit veliteli informační zprávu tímto způsobem. Ten, kdo v praxi — a to jen při cvičeních

— prožil ono „dokladování“, ví, co by se ušetřilo času a jak by bylo možné tímto způsobem práci zkrátit.

Autor článku se též zmíní o „vyhlášení rozhodnutí velitelem divize“ na velitelském stanovišti. Jistě, že i takové případy budou, ale podle mého názoru dosti zřídka. Domnívám se, že zpravidla bude to náčelník štábu, který po schválení předloženého návrhu na rozhodnutí seznámí příslušné náčelníky a funkcionáře jen se změnou proti předloženému návrhu, jehož zpracování se zúčastnili buď osobně příslušní funkcionáři nebo jím pověřeni důstojníci.

V chronologickém sledu činnosti velitele a štábu divize po obdržení rozkazu (směrnice) armády je vcelku správně vypuštěno období provádění rekognoskace. Předpokládám, že autor správně vyhodnotil charakter soudobého boje, který do značné míry snižuje význam a důležitost dříve prováděných rekognoskací před vydáním rozhodnutí. I když ji nelze vždy a za každých okolností vyloučit jako bezcennou, přesto bude v současné době i podle mého názoru jen výjimečně nutnou.



Závěrem k této první části článku bych chtěl říci ještě několik slov k organizaci součinnosti, o které autor hovoří tak, že velitel divize k ní přistupuje po vydání rozhodnutí. Podle mého názoru se dopouští autor té nepřesnosti, která byla rozebírána již loňského roku na konferenci o velení v říjnu 1959; že zužuje organizaci součinnosti na jednorázový akt, který následuje po vydání rozhodnutí. Organizaci a uskutečňování součinnosti v pravém slova smyslu je třeba zvláště za současných podmínek vysoké dynamičnosti a manévrového charakteru boje chápat v plném rozsahu jako nepřetržitý proces sladování společné činnosti a je nutno ji provádět ve všech druzích boje a na všech stupních.

A zvláště za zmíněných podmínek, které ovlivňují metodu a způsob práce velitele a štábu divize při velení vojskům a kdy ani ve většině případů k onomu tradičnímu aktu nebude čas ani podmínky, je třeba organizaci součinnosti chápat jako nepřetržitý proces za účelem sladování činnosti druhů vojsk a služeb co do času a prostoru, který probíhá od samého počátku přípravy boje. Již příprava a vydání rozhodnutí a celý proces přípravy tohoto rozhodnutí ve štábu divize je nedílnou součástí

celkové organizace součinnosti, která probíhá i v průběhu plnění bojového úkolu a kterou nelze vyřešit jednorázovým aktem. Formy zabezpečování této nepřetržité součinnosti budou různé a od případu k případu jiné. Zásadní důležitosti nabývá zabezpečení součinnosti při změně bojové sestavy divize, při splnění úkolu, při přechodu z denní bojové činnosti na noční a naopak, při zásahu prostředků velitele divize ve prospěch pluků a při každé zásadní změně situace.



Tolik k „metodě práce štábu po obdržení rozkazu (směrnice) armády“.

V další části bych se chtěl zmínit o některých otázkách systému práce operačního oddělení svazku, který rozebírá autor ve třetí části svého článku.

Pokládám za zcela oprávněný závěr autora, že pro dobrou práci štábu je nutno vytvořit organizační podmínky. Na druhé straně však myslím, že dnes již nemůže být na závalu, je-li určitý funkcionář podřízen přímo veliteli, či nikoli. Jestliže v současné době je funkce náčelníka štábu jako prvního zástupce velitele natolik jasná, pak i otázka podřízenosti zenižního a chemického náčelníka přímo veliteli není myslím nikterak na závalu systému řízení práce štábu jako celku. Přičlenovat tyto funkcionáře k operačnímu oddělení — (i když to tak přímo řečeno v článku není, ale takovým dojmem to působí) — myslím, že by nebylo k prospěchu věci a nebylo by účelné.

Pokud jde o vlastní operační oddělení divize, myslím, že autor vzhledem ke svým praktickým zkušenostem by se nemusel obávat dokázat, že současné „vybavení“ (obsazení) operačního oddělení svazku vzhledem k úkolům zvláště tankové divize v soudobém boji není zcela postačující. Pochopitelně, že nelze štáby, tedy ani operační oddělení, neúměrně zvětšovat a že je nutno hledat jiné formy práce, které efektivněji využijí stávajících možností, ale jistě každý „operátor“, zvláště z divize, přizná, že i jeden příslušník operačního oddělení navíc znamená mnoho v tom skrovném počtu a při obsáhlosti úkolů operačního oddělení.

Ve stručném rozboru systému práce operačního oddělení, i když v úvodu autor píše, že... „vzhledem k tomu, že řídicím oddělením v plánovacím procesu i v průběhu boje je operační oddělení...“, přesto

myslím, že by bylo velmi cenným přínosem, zvláště pro nové náčelníky a příslušníky operačních oddělení, kdyby právě té nejzávažnější otázce — jak operační oddělení uplatňuje v praxi svoji řídicí úlohu — věnoval autor alespoň část své pozornosti. Je nesporné, že tato otázka je v maximální míře spojena s problémem vztahu mezi lidmi — mezi příslušníky štábu a v nemalé míře závisí na osobě náčelníka operačního oddělení a stejně tak na stanovisku a osobě náčelníka štábu, který musí operačnímu oddělení k plnění jeho funkce řídicího oddělení vytvářet podmínky.

Přesto však nepozbývá na důležitosti i vlastní organizace a styl práce operačního oddělení; autor přitom uvádí, i když jen velmi stručně, což je ke škodě věci, jednu z možných variant.

K bodu, ve kterém se autor zmiňuje o službě operačního dozorcího, je třeba dodat, že tento způsob byl již vícekrát předmětem diskuse i ve Voj. myslí a s řešením autora je podle mého názoru jistě nutné souhlasit. Konečně tato praxe není v dneš-

ní době již jen ojedinělým zjevem, ale provádí se již u většiny štábů svazků i armád.

V „materiálním vybavení štábu“ se autor zaměřil zvláště na otázky mobility a otázky spojení. S uvedenými návrhy lze podle mého názoru plně souhlasit a víceméně jsou totožné se závěry již zmíněné konference o velení v r. 1959.

Domnívám se však, že by bylo účelné zaměřit se v otázkách materiálního vybavení štábu též na mechanizaci štábních, účetnických a administrativních prací. Otázky rychlého rozmnožování a nakonec i zpracování dokumentace jsou nadále otevřeným problémem a jestliže Sborník VAAZ č. 1/1960 řeší určité možné způsoby využití nových mechanizačních prostředků, myslím, že by bylo účelné, aby se k nim vyjádřili i soudruzi za štábů svazků a armád.

Vcelku pokládám článek majora Novotného za velmi aktuální, který řeší konkrétní, potřebné problémy a je si jen přát, aby vzbudil i další diskusi a podnítil tak ostatní čtenáře, zvláště z řad příslušníků štábů svazků a armád k rozvíjení těchto otázek.

Manévr PTZ armády s využitím vrtulníků

(VM 6/59)

Major Václav Skála

Autor článku zcela správně rozebral stále stoupající rozsah použití tankových a obrněných vojsk v soudobém boji a v důsledku toho i stoupající důležitost udržovat protitankovou obranu našich vojsk na úrovni odpovídající použití tankových vojsk nepříteli.

Stejně tak správně autor zahrnul do svého návrhu kvalitativně novou zbraň v protitankové obraně, protitankovou řízenou střelu.

Přes toto všechno a i přes to, že autor přihlédl k základním podmínkám vedení soudobého boje, neuvažoval o základních kritériích, kterými je nutno se řídit při návrhu každé nové organizace.

Jak ukazují autoři knihy „Vývoj taktiky Sovětské armády v druhé světové válce“ (kapitola třetí, strana 69) je třeba při uvažování o jakékoli organizaci kterékoliv zbraně vycházet především:

- z ekonomických možností a důsledků, které přináší přezbrojení pro státní hospodářství;
- z operačně taktických požadavků postavených operačním uměním, které musí

nová organizace splňovat;

- z takticko-technických vlastností samé zbraně.

Dříve než můžeme o návrhu organizace začít uvažovat, musí nám být jasný základní princip zbraně, pro kterou organizaci navrhujeme. V daném případě jde o zbraň, kde jednotlivé střely — rakety, jsou naváděny buď drátovým systémem nebo i bezdrátově na dráhu tanku impulsy, které vysílá pozorovatel — naváděč pomocí naváděcího zařízení. Skládá se tedy každá zbraň — z naváděcích zařízení;

- z určitého počtu raket.

Přitom, jak je zřejmé, nejdůležitějším prvkem této zbraně je naváděcí zařízení.

Nahlédneme-li ale do článku, zjistíme, že autor vůbec nemluví o naváděcích zařízeních, ale mluví pouze o protitankových střelách, přičemž předpokládá, že v četách bude vždy po šesti střelách, po jejichž vystřelení už nebude možné další použít. Tento závěr vyplývá ze stati, ve které autor určuje, jaký počet zbraní bude muset být organizován v protitankové brigádě (organizované podle autorova návrhu).

Tyto závěry svědčí o tom, že autor přistupoval ke zpracování článku, aniž by si ujasnil základní technické otázky konstrukce a principu zbraně, pro kterou ve svém článku navrhoval organizaci. V důsledku toho vyvodil a do návrhu organizace včlenil řadu závěrů, s kterými nelze souhlasit.

Abychom se nedopustili stejné chyby jako autor, posuďme nejdříve takticko-technické vlastnosti střel:

Podle dosud známých protitankových střel cizí výroby může se na jedno naváděcí zařízení napojit až osm i více střel. Průměrný maximální řízený dolet střel je okolo 2,5 km, při různé rychlosti letu — od 80 m/vt. do 200 m/vt. K dosažení této rychlosti je třeba doby od 0,4 vt. až do 5 vt. Váha střel je různá a pohybuje se od 10 kg do 100 kg, při čemž je zřetelná tendence k dosažení váhy co nejmenší. Průpal pancíře, vzhledem k velké ráži hlavic střely a kumulativní náloži je značně vysoký a nejdě v žádném případě pod 200 mm. To dostatečně k probití pancíře kteréhokoliv dnes zavedeného tanku v libovolné vzdálenosti. Tyto vlastnosti potvrzují vysoké kvality a účinnost těchto zbraní.

Základní prvek, naváděcí zařízení, může řídit vždy let jedné střely, kterou lze řídit po jejím odpálení pouze v zorném poli optiky. K odstranění tohoto nedostatku dostatečně zařadit ke každému zařízení dva muže obsluhy — „mířiče-naváděče“ a „střelce-nabiře“. Úkolem prvního je řízení střely, tzn. obsluha naváděcího zařízení; úkolem druhého je připravovat střely do směru útoku tanků nebo směru střelby podle pokynů mířiče. Tím se vyloučí nutnost navádět střelu maximálním obloukem z okraje zorného pole optiky a zabezpečí možnost kruhového výstřelu.

Aby se určily možnosti naváděcího zařízení pro zničení tanků, je třeba vyjít z určitých předpokladů. Kromě středních hodnot dostřelu apod. je nutné vzít především v úvahu stanovenou pravděpodobnost zásahu — ta je podle zahraničních pramenů rovna 0,8—0,9.

Vyjďeme-li z rychlosti pohybu tanku na bojišti (15—20 km/hod.), z rychlosti letu střely, z doby nutné na přípravu jedné střely k odpálení a navedení (10—15 vt.), vidíme, že jedno zařízení bude schopno vypálit okolo 8—10 střel po dobu pohybu tanků v prostoru pohybu řízené střely. Při použití pravděpodobnosti zásahu bude v cíli z tohoto počtu buď 6—7 nebo 8—9 střel. K tomu ovšem je nutno připočíst činitele, které podle provedených výzkumů snižují

stupeň pravděpodobnosti asi o 40—50 %. Jsou to:

- nepravdivý pohyb tanku na bojišti;
- využívání terénních tvarů a předmětů na bojišti ke skrytému postupu tanku;
- snížená viditelnost na bojišti způsobená střelbou děl, použitím dýmu apod.;
- zničení tanku jinými prostředky nebo druhým zařízením;
- snížení pohotovosti naváděče působením zbraní nepřitele;
- ostřelování a ničení odpalovacích zařízení střel.

Potom bude stupeň zasažení udáván číslem 0,4 až 0,45 proti 0,8—0,9, čímž se sníží počet pravděpodobně zasažených tanků na 3—5 strojů.

Na základě tohoto vyhodnocení je možno potom formulovat takticko-technické vlastnosti takto:

- lze předpokládat, že zbraň zničí na jednom postavení 3—5 tanků;
- zbraň je malých rozměrů (proti protitankovým kanónům), snadno ovladatelná a dostatečně lehká; k obsluze dostačují dva muži;
- účinnost zbraně vzhledem k kumulativní náloži a velké ráži je 3krát větší než u bezzákluzového kanónu používajícího stejného střeliva;
- účinnost zbraní je vyšší než u zavedených PT kanónů;
- lze předpokládat značně vyšší životnost zařízení i nižší procento vyřazení obsluh než u PTK;
- zbraň bude vyžadovat minimální čas pro přípravu k bojovému použití (ženíjní práce, maskování apod. asi v rozsahu času nutného pro přípravu těžkých zbraní pěchoty).

Při rozboru operačně taktických požadavků kladených na organizaci soudobého PT útvaru autor správně ukazuje to nové, co přináší do otázek vedení boje použití zbraní hromadného ničení a jaký vliv mají tyto zbraně především na rozvoj a stoupající význam zvláště tankové techniky a tím i tankových jednotek a útvarů.

Z tohoto správného rozboru a použití tankových vojsk nepřitelem však autor vyvodil neúplné a málo podrobné závěry, které nemohly dát dostatečný podklad pro návrh odůvodněné organizace.

Myslím, že jeho závěry je možno doplnit takto:

- PT útvary v soudobém boji musí
- být vysoce pohyblivé, schopné rychlého a pružného manévru v jakémkoli terénu;

- být vybaveny zbraněmi, které vyrovnávají zvýšenou účinnost nových tankových zbraní; přitom tyto zbraně samy musí mít vysokou účinnost co do průrazu pancíře, být lehké, snadno ovladatelné;
- pro požadovanou pružnost manévru, zvýšenou vlastní palebnou sílu, zlepšení možností velení musí jejich organizace být co nejefektivnější;
- dávat možnost, aby se kromě vytvoření protitankových záloh armády mohly posílit i divize ohrožené možným protídíkem tankových vojsk protivníka.



Autor v navrhované organizaci zařazuje správně protitankové řízené střely (PTRS) jako základní zbraň.

Současně s nimi však organizuje jeden pluk brigády z baterií vyzbrojených bezzákluzovými děly.

Přes to, že bezzákluzová děla splňují většinu požadavků kladených na soudobé PT dělostřelectvo, jejich značnou nevýhodou je okamžité odhalení palebného stanoviště prvním výstřelem, vzhledem k oblakům dýmu, které vznikají při výstřelu.

Tyto zbraně se proti tomu dobře uplatní v členitém a porostlém terénu, kde u PTRS může dojít i k dalšímu snížení pravděpodobnosti zásahu. Bude výhodnější zařadit bezzákluzové kanóny ve velkém počtu do motostřeleckých jednotek a útvarů, přehrazujících větší tankové směry.

Úkolem protitankového útvaru nebo svazku armády bude především posílit nebo přehradit široký tankový směr, na kterém lze bez mezer v sestavě tanků zasadit minimálně tankový útvar. To znamená, že půjde o terénní úsek o šířce asi 5–8 km, při zasazení svazku potom o šířce 12 až 18 km, s málo pokrytým terénem, bez většího vertikálního členění. Použití bezzákluzových děl povede v takovémto terénu k okamžitému odhalení jejich bojové sestavy, zatím co u PTRS umožní maximálně využití všech jejich kladů.

Vzhledem k předurčení armádního PT prostředku bude tedy výhodnější z organizace bezzákluzová děla vypustit a v organizaci použít pouze PTRS.

Pokud jde o začlenění tarasnic, je vhodné ponechat je v organizaci jednotek PTRS. Z těchto úvah je možno vyvodit tento závěr:

Armádní PT útvar k tomu, aby mohl plnit úkoly kladené na něj soudobým bojem, musí být vybaven PTRS, které budou u jednotek PTRS doplněny účinnou ruční protitankovou zbraní.

Při řešení otázek manévru předpokládá autor vybavit jednotky lehkými terénními vozidly GAZ 60 nebo obrněnými transportéry. Pokud jde o automobily, autor pravděpodobně minil vozidla typu GAZ 69. Přitom předpokládá, že v četě budou dvě tato vozidla. Proto mu při výpočtu počtu vozidel v navrhované organizaci vychází stejný počet vozidel jako dosud. To však není pravda. Chyba je opět v tom, že autor nepřehlédl a důkladně neprostudoval a neposoudil technické vlastnosti zbraně ani vozidel.

Autor předpokládá umístění tří střel na jednom vozidle. Nebudou to však tři střely, ale tři naváděcí zařízení, což znamená 24 střel a při obsluze jednoho zařízení — šest mužů obsluhy. Každý, kdo zná uváděná vozidla, ihned pozná, že to není možné. Při reálném posouzení se ukazuje, že při použití vozidel GAZ 69 je možno použít vždy jedno vozidlo pro jedno naváděcí zařízení. Čili nebudou to dvě vozidla v četě, ale šest vozidel — tzn. v baterii minimálně osmnáct vozů bez započtení dalších vozů pro velitelské orgány a municí. Přitom vozidla GAZ 69 i při svých vysokých kvalitách nezaručují možnost pohybu v jakémkoli terénu a v důsledku toho nesplňují kladený požadavek vysoké průchodnosti a pohyblivosti.

Vzhledem k tomu musí mít protitankový útvar jako dopravní prostředek zbraně, obrněný transportér, který zaručuje nejen tempo pohybu odpovídající tempu tankových jednotek i v těžkém terénu, ale i dostatečnou ochranu před pěchotními zbraněmi.

Kromě toho lehký obrněný transportér má dostatečnou nosnost k tomu, aby mohl dopravovat dvě naváděcí zařízení s municí a obsluhou. Přes to budou muset být u baterie minimálně další dvě muniční vozidla. Bude tedy pluk v této navrhované organizaci stejně mohutným kolosem jako v dosavadní a jeho schopnost manévru bude problematická.

K tomu, abychom dospěli k pokud možno reálnému závěru o organizaci PT útvaru armády, je nutno vrátit se zpět k takticko-technickým vlastnostem zbraně.

Úkolem PT útvaru armády je:

- umožnit posílení těch svazků, které jsou nasazeny na důležitém směru a jejichž činnost je ohrožena možností nepřátelského úderu;

zasazením může velitel armády podstatně ovlivnit boj s tanky nepřítele; zde je nutno zásadně uvažovat o tom, že ar-

máda vzhledem ke svému úkolu bude zpravidla vytvářet dvě i více těchto záloh.

Z rozboru takticko-technických vlastností vyplývá, že jedno zařízení může zničit v průměru čtyři tanky. Podle taktických zásad nepřítele lze počítat s průměrnou hustotou 35 tanků/km. K jejich zastavení bude nutné zničit asi 70 % tanků — tj. 24 tanků. Toho lze dosáhnout nasazením šesti naváděcích zařízení na této šířce.

Pro možnost nasazení prostředků armády nutně musí být vzaty v úvahu i prostředky vojsk odražejších úder. Při předpokladu pouze pěti protitankových kanónových hlavni na 1 kilometr v jejich sestavě a při poměru 1 hlaveň — 1 tank sniží se počet tanků, které musí být zničeny prostředkem armády na šířce 1 km na 19. Při snížení tohoto počtu cca o 5 % tanků, které budou zničeny dalšími prostředky, docházíme k číslu 17, což znamená, že lze počítat s potřebou 4—5 naváděcích zařízení na 1 km. Nejvýhodnější tedy se jeví organizovat šest naváděcích zařízení v četě, přičemž četa bude mít úkol přehrazovat 1—1,5 km.

Vzhledem k velení a řízení boje bude potom nutno zařadit v baterii ne tři čety, ale dvě, takže baterie by potom mohla přehradit 2—3 km. Ponecháme-li organizaci pluku o šesti bateriích, může tento pluk přehradit při nasazení všech baterií do prvního sledu až 18 km při členění na dva sledy (3 baterie v prvním, tři v druhém sledu) — 9 km.

Tyto úseky ukazují, že velitel tohoto pluku by velmi těžko mohl řídit boj v celém prostoru nasazení pluku. Protože už vpředu, při posuzování vybavení pluku dopravními prostředky bylo ukázáno, jak nevýhodná by tato organizace byla, bude nejvýhodnější mezistupeň — tj. oddílová organizace.

Při členění oddílů na tři baterie bude v oddíle 36 naváděcích zařízení, což znamená, že oddíl může z boje vyřadit 144 tanků.

Přihlédneme-li opět k tomu, že oddíl bude zasazován v součinnosti s dalšími útvary a protitankovými prostředky, ukazuje se, že oddíl se všemi bateriemi v prvním sledu přehradí frontu 7—9 km a při členění na dva sledy 6—8 km. To znamená, že takto organizovaný oddíl PTRS přehradí celé útočné pásmo pěšího bojového skupení pěší divize, tak i obrněné divize nebo tankové brigády.

Počítáme-li dále, vidíme, že počet protitankových prostředků u útvarů odražejších protiztec v síle svazku nebo i větší vzroste

průměrně na 8 hlavní/km fronty vzhledem k nasazení prostředků pluků a divizí. Potom, např. při použití dvou obrněných divizí (což znamená asi 700 tanků, útočících na frontě 24 km) zničí jednotky odražejší zteč minimálně 184 tanků. K zastavení nepřítele je nutno zničit asi 560 tanků. Při nasazení dvou oddílů bude zničeno 360 tanků, takže jejich použití skoro úplně doplní chybějící možnosti prvosledových útvarů.



Na základě těchto výpočtů je možné učinit asi tyto závěry:

- vzhledem k možnostem PTRS bude výhodné ponechat jako nejvyšší organizací jednotku u této zbraně oddíl, skládající se ze tří baterií po dvou četách se šesti naváděcími zařízeními;
- oddíl dává, při přihlédnutí k minimální hustotě protitankových prostředků prvosledových jednotek, možnost přehradit šířku i 10—12 km a vytvořit spolu s prvosledovými útvary dostatečnou hustotu pro zastavení obrněné divize;
- vzhledem k dané šířce nasazení nebude výhodné organizovat u jednotek PTRS vyšší stupeň velení než oddíl, neboť ten by ve většině případů mohl řídit boj v minimálním rozsahu (leda, že by byl dotován silnými spojovacími prostředky i prostředky velení);
- při přihlédnutí k úkolům kladeným na armádní protitankový prostředek a k výše uvedeným závěrům bude nejvýhodnější organizovat u armády 5—6 samostatných oddílů PTRS.
- Z tohoto počtu velitel armády může:
 - posílit prvosledovou divizi, která plní hlavní úkol armády a divizi ohroženou protiúderem (2 oddíly);
 - vytvořit 2—3 samostatné PTZ armády schopné zásahu na nejdůležitějších směrech;
 - toto rozdělení prostředků dává armádě možnost, aby bez posílení i po vyřazení jednotek ať při jejich nasazení nebo po atomovém napadení, mohla pružným manévrem v krátké době připravit na ohrožených směrech vysoce aktivní a účinnou protitankovou obranu.

Jestliže přihlédneme k tomu, že by bylo výhodné organizovat i u divizí jejich protitankový prostředek z PTRS přibližně v hodnotě oddílu, bylo by možné ponechat v podřízenosti armády 4—5 oddílů, neboť nutnost posílení divizí by zde ve většině případů odpadla.

Ještě krátce k začlenění vrtulníků do organizace protitankové brigády.

Stejně tak, jako u předchozí techniky autor důkladně nezhodnotil efektivnost zařazení vrtulníků do organizace brigády. I autorovi bylo zřejmé, že tyto stroje by nebyly vytiženy a proto je chtěl využívat i pro potřeby štábu armády. Domnívám se, že vzhledem k rostoucímu významu těchto dopravních prostředků pro potřeby vševojenské armády bylo by účelné organizovat u armády dopravní vrtulníkový pluk o čty-

řech letkách po 16 vrtulnících, při čemž by byla:

- jedna letka lehkých vrtulníků (Mi 1),
- dvě letky středních vrtulníků (Mi 4),
- jedna letka těžkých vrtulníků (Mi 6).

Tato organizace by umožňovala veliteli armády, jak plně dotovat spojovací a velitelské orgány, tak i provádět dopravu munice, raněných, výsadků i přesuny PTZ v potřebném rozsahu při maximální hospodárnosti a vytiženosti kapacity této techniky.

Niektoré zásady priezkumu vzdušného priestoru a upovedomovanie v rámci msd a msp

(VM čís. 1/60)

Kapitán Jaromír Černoch

Svým diskusním příspěvkem chci podepřít názory uvedené v článku s. mjr. Krehlika v časopise Vojenská mysl č. 1/1960 a současně přednést své některé názory na otázky vyplývající z organizace průzkumu vzdušného prostoru zvláště proti nízké a rychle letícím vzdušným nepřátelským cílům a uvědomování o těchto cílech v rámci msd a msp.

a) K otázce uvědomování o vzdušném nebezpečí prostřednictvím otevřené sítě výstrahy divize v prostoru denního odpovídku nebo v prostoru soustředění.

Autor uvádí: „Hláskami PVO motostřeleckého a tankového pluku uvědomovat o vzdušném nebezpečí PVS pluků. Všechny ostatní jednotky, které mají hlásky, uvědomovat hláskami PVO divize v otevřené řeči výstrahy.“

Jelikož forma otevřené řeči výstrahy dosud v naší armádě není ustálena a autor sám tuto věc ani dále nerozvádí, chci uvést několik poznatků k obsahu a formám tohoto hlášení.

Zde totiž při řešení tohoto problému jsme při taktickém cvičení narazili na dvě protichůdné věci, které vzájemně zatlačují použití té či té otevřené řeči výstrahy divize do pozadí.

Za prvé je to vedení rádiového hovoru, kdy platí zákaz vysílání rádiem a za druhé je to otázka utajení velení.

Protože, jak ukázalo zkušební cvičení, otevřená řeč výstrahy divize je jediné východisko pro řešení těchto úkolů, které jsou kladeny na PVO msd. Neboť jen v rádiové síti otevřené řeči můžeme v souběžných podmínkách včas uvědomit jednotky

o vzdušném nebezpečí a současně připravit k aktivní obraně 30mm PLdvK motostřeleckých pluků a praporů a tankového pluku u msd a uvést současně do pohotovosti střelecké jednotky z ručních zbraní, vyčleněné k vedení hromadné palby proti nízké letícím cílům.

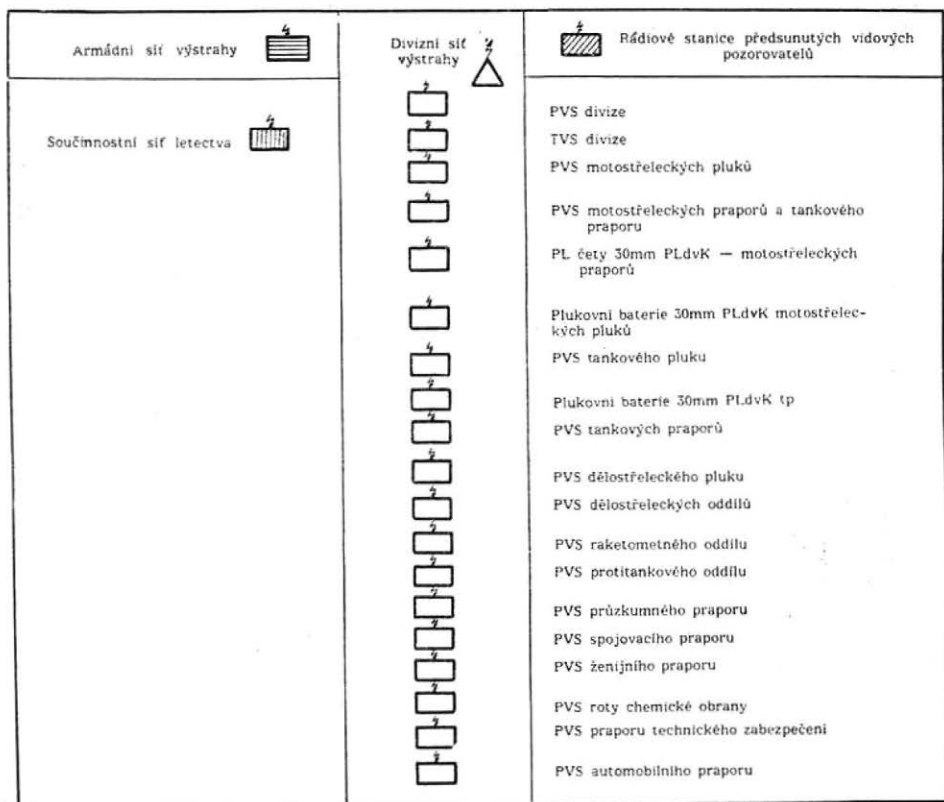
Při stanovení formy a obsahu otevřené rádiové sítě výstrahy divize je třeba vycházet z úkolu, který nám má tato výstraha plnit ve prospěch vševojskového svazku. Jsou to tyto hlavní úkoly:

- včas uvést do bojové pohotovosti všechny PL prostředky u motostřeleckých a tankového pluku (mimo organický protiletadlový pluk, neboť tento odpovídá přímo armádní výstrahu);
- včas připravit k vedení hromadné palby vyčleněné střelecké jednotky z ručních zbraní;
- včas uvědomit jednotky o vzdušném nebezpečí, aby měly čas učinit taková opatření, aby ztráty v případě vzdušného napadení nepřítelem byly co nejmenší.

Aby tyto úkoly kladené na PVO msd mohly být splněny, je nutné organizovat u svazku rádiovou síť výstrahy v otevřené řeči. (Kdo tuto výstrahu odpovídá, viz obr. 1.)

SCHÉMA RÁDIOVÉHO SPOJENÍ

Obr. čís. 1 — hláska msd



LEGENDA



— přijímač divizní PVO vyčleněný pro odposlech armádní výstrahy



— přijímač divizní hlásky PVO vyčleněný pro odposlech součinnostní sítě se stihacím letectvem



— přijímač divizní hlásky PVO vyčleněný pro odposlech hlášení o nízko letících cílech předsunutých vidových pozorovatelů.

Činnost na štábu PVO msd je třeba v tomto případě organizovat takto:

Přijímat zprávy o vzdušné situaci hláskou PVO msd od armádní výstrahy (o vysokých cílech) a zprávy od předsunutých pozorovatelů vzdušného prostoru v rámci msd (o nízko letících cílech). Na základě zhodnocení vzdušné situace štábem PVO msd provést uvědomění v rámci divize o vzdušných cílech nebezpečných pro msd (tzn. jak o vysokých cílech, tak i o nízko letících cílech).

V divizní síti výstrahy v otevřené řeči provést uvědomování o vzdušné situaci do praporů (oddílů), plukovních baterií 30mm PldvK a praporních čet 30mm PldvK, jak je uvedeno na obr. 1. Tento způsob uvědomování vyžaduje takový způsob hlášení, aby aktivním prostředkům byla dána možnost včas se připravit a vést boj se vzdušným nepřítelem. Toto včasné uvědomování může být provedeno jen za použití rádiového spojení. Použití telefonního pojítka v tomto případě je nepostačující, neboť propojení této zprávy přes ústředny i při použití výhody přednostního hovoru „Wozduch“ trvá, jak ukázalo zkušební cvičení, příliš dlouho a vykonavatel by byl uvědoměn pozdě.

Forma hlášení:

- 350, 1, 05, 225
350 — je volací znak divizní hlásky,
1 — počet letounů,
05 — výška cíle,
225 — kurs letu ve stupních,
— čas není třeba uvádět, neboť je shodný s dobou hlášení,
— zpráva je předávána fonicky.

To znamená, že na základě tohoto hlášení jednotliví velitelé samostatně vyhlásí letecký poplach u svých jednotek a uvádějí do pohotovosti své aktivní prostředky určené k vedení vzdušného boje. Tento způsob dále vyžaduje to, aby u příjemců zpráv (podle obr. 1) byla určena stálá služba pro odposlech této divizní sítě, vybavena kurzovým stolcem a pracovní mapou.

Tento způsob hlášení proti hlášení uvedenému v článku mjr. Krehlika má ty výhody, že protiletadlové prostředky 30mm PldvK msd jsou uvědomovány prostřednictvím této divizní sítě výstrahy nejen o nízko letících cílech, ale i o vzdušných cílech, o kterých podává hlášení armádní výstraha. Ještě na vzdálenějších přístupech, aniž již tyto cíle můžeme pozorovat vizuál-

ně, v noci, za ztížených povětrnostních podmínek, mlha, déšť, sněhová vánice a tyto cíle jsou již v palebném dosahu těchto zbraní, tj. ve výšce do 3 km.

Tento způsob uvědomování má tu nevýhodu, že tato zpráva, předána divizní výstrahou, se dostane k vykonavateli asi o 20—30 vteřin později.

Domnívám se však, že uvedené klady, tj. větší množství zpráv, které umožňují prostředkům 30mm PldvK účinně působit na větší počet vzdušných cílů, převyšují uvedený nedostatek.

Při použití uvedeného způsobu hlášení nelze ještě mluvit o otevřené řeči, je-li tato zpráva rádiem předávána fonii, přestože většina velitelů i kontrolujících orgánů se o této zprávě vyjadřovala jako o otevřené řeči. Domnívám se, že je to názor chybný.

Druhý uvedený způsob neklade takové požadavky na obsluhu a stačí k výkonu služby pracovní mapa.

Forma hlášení:

WOZDUCH, 1, 05, BRNO, VÝŠKOV
WOZDUCH, 1, 05, BRNO, VÝŠKOV

Ostatní údaje není třeba uvádět, neboť tím by se jen zpráva zbytečně prodlužovala. Příjemci zpráv si sami napíší čas, který je shodný s dobou přijetí zprávy.

- 1 — počet letounů,
05 — znamená výšku v hektametrech,
BRNO, VÝŠKOV — směr letu vzdušného cíle.

Domnívám se, že pouze tento druhý způsob hlášení je svou formou hlášením v otevřené řeči, lze-li vůbec mluvit o tzv. „otevřené řeči“. Tato forma hlášení, jak je výše uvedeno, nemůže při použití narážet na otázku utajeného velení, pokud se týká samotné formy zprávy. Neboť na základě této zprávy, která je předávána rádiem, nemůže již protivník provést žádná protipatření a taktéž údaje této zprávy nemohou poskytovat protivníkovi žádné poznatky o vlastních jednotkách. Neboť realizování této zprávy následuje během několika vteřin nebo málo minut, jak ze strany protivníka, tak ze strany vlastních jednotek.

Tato forma uvědomování plně vyhovuje požadavkům, které jsou kladeny na PVO divize, na což již bylo výše poukázáno.

Kladem tohoto způsobu uvědomování je to, že je možno připravit pro boj se vzdušným nepřítelem jak PL jednotky 30mm PldvK motostřeleckých a tankového pluku, tak i střelecké jednotky vyčleněné pro boj s nízkoletícími nepřátelskými letouny

z ručních zbraní určené k vedení hromadné palby na tyto vzdušné cíle.

Zde může vystoupit do popředí pouze otázka vedení hovoru na rádiových pojítkách, kdy platí zákaz vedení hovoru na těchto pojítkách. Neboť tím, že je aktivována divizní rádiová síť výstrahy v době, kdy platí ještě zákaz vysílání (tj. v prostoru denního odpočinku nebo v prostoru soustředění), je zde to nebezpečí, že ze strany protivníka na základě rádiového provozu, může být provedeno zaměření této rádiové stanice.

I tento problém je možno odstranit a to tím, že vysílání divizní sítě výstrahy je prováděno mimo VS divize z prostoru vysílacího střediska, které na stupni divize je možno organizovat.

Třetí uvedený způsob je možno použít v tom případě, je-li charakter vzdušného cíle po vyhodnocení takový, že je třeba vyhlásit v celé divizi letecký poplach.

Forma hlášení:

WOZDUCH 222

WOZDUCH 222

Tato forma je obdobná jak je uvedeno v článku mj. Krehlika.

b) K otázce možnosti průzkumu vzdušného prostoru a uvědomování o vzdušném nebezpečí u msd a msp za přesunu.

Autor v této stati poukazuje na to, že způsob uvědomování za přesunu v naší armádě má dosud mnoho nedostatků, což provedené zkušební cvičení plně potvrzuje. Jaká je skutečnost. Hlášky PVO msd, msp, tp sice odposlouchávají armádní výstrahu a na základě armádní výstrahy je jim známa vzdušná situace (nemají však zprávy o nízkoleteckých cílech), avšak to je vše co dělají za přesunu a mohou dělat. Tyto hlášky nejsou schopny za nynější organizace a materiálního vybavení předat tyto zprávy NS nebo veliteli během přesunu. Neboť velitel a NS je za přesunu u jiných vozidel než hláška PVO a nějaké spojení vnitřní během přesunu zde mezi nimi neexistuje. Cíl je zde jediná možnost a to je, jak i autor uvádí, že hláška sama po zhodnocení vzdušné situace vyhlásuje letecký poplach proudů, ve kterém je zařazena. To je však podle mého názoru chybné. Vyhlásit letecký poplach má právo jen velitel nebo NS divize (útvary). Bereme-li v úvahu, že u divize bude oddělení PVO, pak bude správné, aby toto právo a také povinnosti byly přeneseny na štáb PVO di-

vize. (Sám autor připouští, že je vcelku nevýhodné vyhlášení leteckého poplachu pro celou msd na přesunu.) Navrhuji provádět uvědomování i za přesunu o všech vzdušných cílech v divizní síti výstrahy v otevřené řeči, obdobně jako v prostoru soustředění nebo v prostoru denního odpočinku. To znamená, že divizní síť výstrahy v otevřené řeči je odposlouchávána veliteli útvarů a jednotek jak je uvedeno na obr. 1. Velitelé těchto útvarů a jednotek na základě zhodnocení vzdušné situace a úkolu, který je dán tomu či onomu útvaru a jednotce, vyhlásují samostatně letecký poplach pouze své jednotce během přesunu. Činnost těchto útvarů a jednotek při vyhlášení leteckého poplachu během přesunu bude různá. Tato činnost je závislá na vzdušné a pozemní situaci a úkolu, který je dán veliteli útvaru či jednotky (a v neposlední řadě i od druhu vojsk, jak i autor dále uvádí).

Pro zjišťování nízkoleteckých cílů jeví se výhodným předsunout vidové pozorovatele vybavené rádiovou stanicí, před zahájením přesunu do prostoru nastávající činnosti a umístit je tak, aby měli vcelku výhodné pozorovací možnosti nad pásmem přesunu celé divize, jak uvádí autor v článku. Tito předsunutí pozorovatelé podávají zprávy o nízkoleteckých cílech v rádiové síti; tu odposlouchává divizní hláška, která má díky tomu dostatek zpráv o vzdušné situaci jak z prostoru, kde se divize nachází, tak i z prostoru pásma přesunu a z prostoru nastávající činnosti (a to jak o vysokých vzdušných cílech z armádní výstrahy, tak i o nízkoleteckých cílech). Po vyhodnocení vzdušné situace na štábu PVO je možno provádět uvědomování v rámci msd i během přesunu.

Několik poznámek k práci značkáře (tj. toho příslušníka PVO, který zakresluje náletové situace na planšet.

Při různých cvičeních jsme prověřovali ještě další druh zakreslování náletových situací, který dosud není všeobecně u hlásek POV u naší armády vžit. Nikoli zakreslováním, což je za jízdy vcelku ztěženo, ale zapichováním malých letadel na trasu letu vzdušného cíle, tak jak ji udává armádní výstraha nebo předsunutí vidové pozorovatelé. Tento způsob je rychlejší a přehlednější a to proto, že máme na mapě (planšetu) zakresleny pouze ty vzdušné cíle, které jsou právě ve vzduchu. Polohu

cíle může značkář stanovit okamžitě, jakmile ji slyší ve sluchátku, zapichnutím letadélka do stanoveného bodu. Praxe nám potvrdila to, že uvedený způsob je nejrychlejší. Tento způsob vyžaduje pouze to, aby na hláse PVO byla tato letadélka v různých barvách a v počtu o 15–20 kusích (zelené, hnědé, červené, žluté, černé atd.), neboť každá barva představuje jeden vzdušný cíl po dobu letu v určité době.

Aby uvedené úkoly mohly být splněny v rámci msd je třeba, aby jednotky, určené k získávání zpráv a uvědomování o vzdušném nebezpečí v rámci msd, byly zabezpečeny následujícími rádiovými pojítky.

U štábu divize by měly mít:

- 1 přijímač R-4 pro odposlech armádní výstrahy,
- 1 přijímač R-4 pro odposlech součinnosti sítě se stíhacím letectvem,
- 1 přijímač R-3 pro odposlech rádiové sítě představených vidových pozorovatelů,
- 1 rádiovou stanici středního dosahu pro vysílání divizní sítě výstrahy.

U štábu pluku:

- 1 rádiový přijímač R-3 pro odposlech divizní sítě výstrahy,
- 1 rádiovou stanici pro vidové představené pozorovatele.

(VM čís. 1/60)

Požární ochrana vojsk v poli

Inženýr major Josef Čihák

V diskusním příspěvku chci hlouběji rozebrat některé otázky, které autoři článku řešili jen částečně nebo je neřešili s dostatečným taktickým zhodnocením celé situace.

Nejprve je třeba říci, že článek v každém případě splnil zásadní úkol tím, že naznačuje vážnost celé problematiky požární ochrany vojsk v poli a dále tím, že jako jeden z mála článků ve vojenské literatuře se pokouší některé otázky řešit. Článek se stává podnětem k rozvíjení naznačených otázek a měl by vyústit v širokou diskusi, která by vyřešila některé základní teze, ukázala by na nedostatky v technickém vybavení vojsk i v jejich organizaci ve vztahu k požární ochraně. Diskuse by měla i ukázat, jaká technika, jakých taktických vlastností by měla být vyvíjena a zavedena do armády. Tuto otázku řešit je také cílem tohoto příspěvku.

Zhodnotíme-li si možné cíle, na něž nepřítel může vhodně použít zápalných prostředků, vidíme, že jsou to především lesy a osady, v nichž jsou jednotky rozmístěny nebo jimi provádějí přesun. S přihlédnutím k tomu, že lesy mohou tvořit v případě požáru co do rozlohy podstatně větší cíl pro použití zápalných prostředků nepřítelem a tudíž i větší překážku, chci se proto zabývat především některými taktickými hledisky při likvidaci lesních požárů.

Abychom si uvědomili, jaký prostor lesy

pokrývají z celé plochy států, jsou v tabulce uvedena procenta z celkové rozlohy území:

Stát	Celkem % lesů	Z toho	
		Jehličnaté	listnaté
ČSR	32	77 (z toho 24 smíšené)	23
NSR	29	65	35
Rakousko	38	78	22
Francie	21	28	72
Belgie	20	35	65
Holandsko	7		

Z tabulky vyplývá, že např. v NSR je asi 18,8 % celkové rozlohy státního území pokryto jehličnatými lesy, které z hlediska lesních požárů mají potřebné přirozené vlastnosti. I když je třeba říci, že lesy

obvykle rostou na pozemcích o nižší bonitě půdy, na horských svazích a vrcholcích, tudíž v prostorech, kde je méně komunikací než v příhodnějších rovinatých podmínkách, je nutno učinit závěr, že např. pro NSR asi 10–15 % délky všech komunikací prochází jehličnatými lesy vhodnými pro použití zápalných prostředků. Přitom je si třeba uvědomit, že v jižní polovině NSR, tudíž v prostoru, který přiléhá přímo k území ČSR, pokrytost lesy dosahuje až 50 % celého území a tudíž i celková délka komunikací procházejících jehličnatými lesy vzrůstá až na 20 i více %. Z uvedeného pokrytosti středoevropského válečité jehličnatými lesními porosty vyplývá závěr, že je velmi důležité zabývat se otázkami požární ochrany vojsk v poli a dále to, že pozornost, která dosud byla diskutovaným otázkám věnována, neodpovídá jejich závažnosti.

Pokud jde o zápalné prostředky, je třeba uvést, že budou v budoucí válce použity jako masový prostředek především z hlediska ekonomického. Cena 1 kg napalmu (jako nejlacinějšího a nejvhodnějšího prostředku pro vytváření lesních požárů) je pouze asi 1,50 Kčs, při čemž lesní požár vytvoří překážku na dobu mnoha hodin, zatím co dělostřelecká palba znamená použití několika stovek granátů v ceně okolo 500 až 1000 Kčs a přitom přehrazení je provedeno pouze na dobu několika minut.

Z uvedeného úvahy je zřejmé, že zvláště pro některé úkoly, jako přehrazení komunikací přesunujícím se útvarům nebo svazkům v místech, kde procházejí zalesněným terénem, je napalm prostředkem mimořádného významu a účinku.

I pro případ, kde v prostorech soustředění útvarů a svazků jsou vojska skryta v lesních celcích, je vhodné vytvářet lesní požáry a to opět nejlépe napalmovými pumami.

To, co zde bylo uvedeno o významu napalmu, bylo potvrzeno zkušenostmi z války ve Vietnamu a hlavně z války v Koreji.

Přitom je třeba zdůraznit i to, jak uvádějí autoři článku, že budoucí válka by přinesla ještě nový zdroj požárů, kterým je atomová zbraň.

K likvidaci a lokalizaci lesních požárů navrhuji autoři použít některé mechanické prostředky, při čemž podle mého názoru jejich možnosti při současné organizaci částečně přecenili.

Pro kalkulaci uvádím tabulku rychlosti

šíření požárů v jehličnatém lese, při středně starém porostu v závislosti na rychlosti větru:

Hustota lesa	Rychlost větru v m/vt			
	0	1–2	7	25
řidký	8	48	240	1100
středně hustý	30	60	480	2200
hustý	48	160	640	4800
	Rychlost šíření požáru v m/hod			

Při silném větru může rychlost šíření požáru dosáhnout při korunovém požáru až 25 km/hod. To je ovšem výjimečný případ.

Pro posouzení šíření požáru kolmo na směr větru je uvedena příslušná závislost v tabulce:

Rychlost větru	Poměr mezi postupem požáru ve směru větru a kolmo na směr větru
bezvětrí	1 : 1 (na všechny strany)
mírný vítr	2,7 : 1
silný vítr	4 : 1

Pro vytváření lesních požárů je třeba posoudit možnosti nepřítel. Pro plnění uvedeného úkolu může nepřítel použít stíhacích letounů starších typů, které mají možnost nést náklad okolo 1000 kg pum, i lehkých bombardovacích letounů. Pro úvahu bude uvažováno se stíhacími letouny o únosnosti 900 kg pum v základní bojové sestavě, tj. dvojici.

Jako zápalnou pumu, která pravděpodobně může být použita na uvedené cíle, bude uvažována tenkostěnná puma o obsahu asi 40 kg napalmu o celkové váze okolo 50 kg.

Dalším parametrem pro všeobecné zhod-

nocení, který je třeba uvážit, je početnost určitých rychlostí větru. Početnost pro střední Evropu je uvedena v další tabulce.

	Rychlost větru v m/vt		
	0—3	4—10	více než 10
Početnost vý- skytu v čase, na základě dlouhodobého pozorování, např. v % času za dlou- hý časový úsek	30—35 %	40—45 %	10—20 %

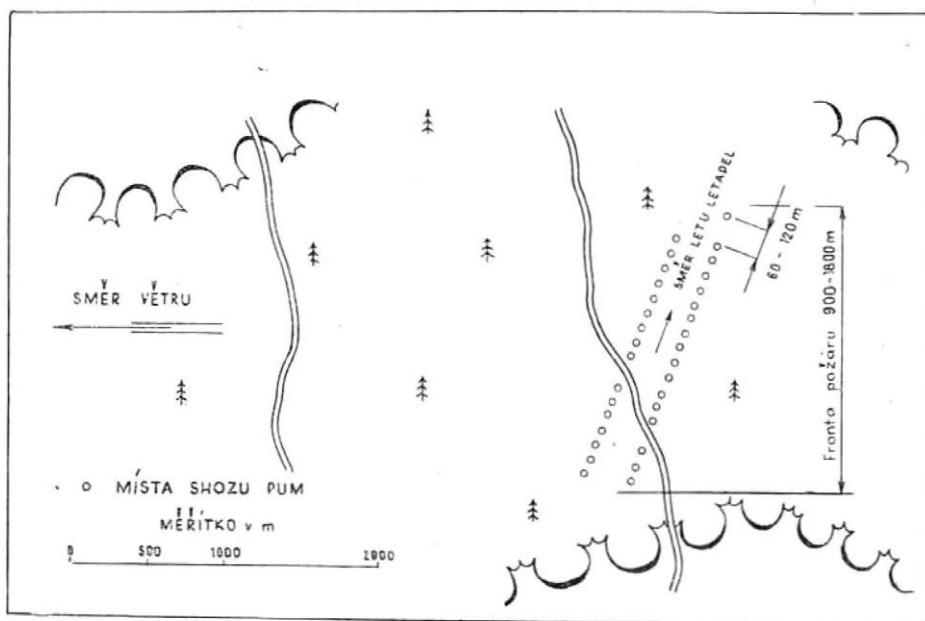
Vezmeme-li pro úvahu rychlosti větru 4 až 10 m/vt, které se vyskytují zhruba ve 40 až 45 % času a rychlosti šíření požáru pro vítr 7 m/vt, můžeme znázornit postup vzniku a šíření požáru na následujícím schématu:

Při šíření požáru 480 m/hod 1 : 2,7 a při jeho šíření do stran je zřejmé, že asi za 15 až 30 min. dojde ke spojení ohnisek požárů v jednu souvislou frontu požáru o šířce 900 až 1800 m, která se bude rozšiřovat za každou hodinu asi o 360 m vzhledem k šíření požáru do stran.

Jestliže dále uvážíme 2 paralelní divizní komunikace pro přesun svazku, je zřejmé, že požár zachvátí druhou komunikaci, při jejich vzdálenosti min. 1,5 až 2 km, za 3 až 4 hodiny.

Časová kalkulace pro protipožární zásah na stupni divize od doby provedení bombardování napalmovými pumami v sobě zahrnuje: zjištění požáru, hlášení veliteli a štábu divize, zhodnocení situace velitelem a štábem, vydání rozkazu pro likvidaci požáru, přesun požární skupiny do prostoru požáru, provedení rekognoskace velitelem skupiny, vydání rozkazu, zahájení protipožárních opatření. Na provedení uvedených opatření bude zapotřebí 30 až 60 min. podle umístění požární skupiny vzhledem k místu požáru.

Za tuto dobu bude fronta požáru již okolo 1080 až 1980 m, popř. 1260 až 2160 m. Připočteme-li dále alespoň dobu 60 min. nutnou k vytvoření potřebných protipožárních opatření požární skupinou, vidíme, že



fronta požáru dosahuje již hodnot více než 1,5 až 2,5 km šířky.

Jaké jsou možnosti likvidace takovéto fronty požáru ženijními prostředky, které uvedli autoři ve svém článku. Je správné konstatování, že vytvořením průseku dostatečné šířky (ne méně než 1,5 výšky stromů) je možno šíření požáru zastavit. Avšak je nutné říci, že nestačí pouze stromy do průseku skácet, ale je třeba je z průseku odstranit, což je jistě úkol velmi svízelný. Jen tak se zabrání přenesení požáru přes skácené stromy do lesa za průsekem. V sovětských pramenech je uváděno, že v průseku je nutno ještě vytvořit 4 až 5 m široký pás očištěný od ležících hořlavých zbytků stromů a nízkého porostu.

A nyní k jednotlivým možnostem vytváření průseku uváděných v článku: — Kácení trhavinami je jistě výhodné a rychlé. Avšak nepřehlídíme-li k tomu, že poražené stromy by nebylo možno z průseku odstranit v rychlosti, která by odpovídala rychlosti jeho provedení, musíme si uvědomit, že u msd je celkem 650 kg trhavin (podle cvičné organizace). Z toho po 100 kg je u ženijních rot pluků (msp a tp) a 250 kg u ženijního praporu msd. Je zřejmé, že množství trhavin zdaleka nedostačuje na plnění tohoto úkolu, nepřehlídíme k tomu, že není možné pro plnění tohoto úkolu např. na stupni divize odebírat trhaviny plukům.

Dále je nutné si uvědomit, že využívání trhavin je především určeno pro jiné úkoly ženijního zabezpečení.

Dojde-li v budoucnosti ke zvýšení veze- ných zásob trhavin u pluků a divizí, bude to jistě především pro vytváření okopů trhavinami a nikoli pro protipožární opatření. Je zřejmé, že využití trhavin je z kvantitativních důvodů omezeno na minimum.

— Použití motorových pil naráží na obdobné obtíže. Z celkového počtu pil u msd (okolo 20 ks) je téměř polovina organicky začleněna u pluků. Divize má tedy k dispozici o něco více než 10 motorových pil. Jestliže však je nutné dát část těchto prostředků ženijním jednotkám, které plní speciální úkoly ženijního zabezpečení (např. OZP), pak vidíme, že pro protipožární opatření nebude možné uvolnit více než 4 až 5 pil, což bude zcela krajní případ.

— Pokud se týká použití buldozerů (pásových) je možné při stávajících cvičných počtech uvolnit 1 až 2 buldozery pro plnění úkolů protipožární ochrany. Zásadním nedostatkem použití pásových buldo-

zerů je jejich nízká pochodová rychlost, která na komunikaci nepřesahuje 10 až 12 km/hod. Z toho vyplývá, že v útočném boji budou tyto buldozery, pokud neplní například úkoly v OZP, na zadu pochodových sestav a budou naloženy na podvalnicích. Z rychlosti jejich přesunu vyplývá, že jejich zasazení nebude možné dříve než za dalších 30 až 60 min. než tomu bude u dřívě uvedených prostředků.

— Použití čerpadel (PPS-8) nepřichází v obvyklých situacích v úvahu, vzhledem k jejich nízkým počtům u svazku (1 kus) a dále vzhledem k tomu, že jsou vázána na značný zdroj vody.

Z uvedeného rozboru je vidět, že pouze kombinovaným použitím všech prostředků bude možné omezit šíření požáru a to jen s velkým vypětím všech sil a v případech, kdy jde o požár omezeného rozsahu.

Uvedenému příkladu, kde směr větru je všeobecně kolmo na komunikaci zhruba odpovídá i druhý příklad, kde vítr je paralelní s komunikací. S přihlédnutím k délce fronty požáru vytvořené dvěma letadly 900 až 1800 m, je možno předpokládat, že na dvou paralelních divizních komunikacích bude vytvořen požár, který zabrání jakémukoli provozu na nich.

Je nutné ještě uvést skutečnost, že většina komunikací ve střední Evropě je asfaltových a že jejich požár je další vážnou zábranou provozu.

Jestliže však zvážíme, že budoucí boj se bude vyznačovat vysokou pohyblivostí a manévrovostí, je třeba konstatovat, že použitím zápalných prostředků může nepřítel ohrozit splnění úkolů přesunujících se svazků nebo útvarů v požadovaném čase.

Jaká opatření je třeba učinit k vytvoření lepších podmínek pro likvidaci a lokalizaci lesních požárů? Z diskusního příspěvku je vidět, že ženijními prostředky není možné stanoveného cíle v plném rozsahu dosáhnout.

Je třeba vidět perspektivu hašení lesních požárů v urychleném výzkumu a vývoji vhodných hasicích látek a techniky, které požár na dobu několika hodin omezí a nebo jej zcela a trvale zlikvidují. Je samozřejmě, že to musí být prostředky vysoké účinnosti, a jejich doprava nesmí vyžadovat na stupni divize více než několik vozidel.

Dále je třeba věnovat organizování požárních skupin mimořádnou pozornost, zvláště pokud jde o jejich složení a vybavení technikou a výcvik.

Zvláštní důraz je třeba položit na včas-

né zjištění použití zápalných prostředků nepřitelem a urychlené hlášení příslušnému veliteli. Zde je nutné zvážit případné využívání hlásek ke zjišťování míst požáru. Pro provedení rekognoskace požáru a pro správné rozhodnutí o způsobu a místě zasažení požární skupiny by bylo vhodné využívat vrtulníků.

Závěrem třeba říci, že v diskusním příspěvku byl vybrán pouze jediný případ použití zápalných prostředků nepřitelem a možnosti provedení protiopatření těmi prostředky, které byly v článku navrženy. Zkoumaný případ, který byl vzat k rozboru je případ častý, s kterým se budou vojska setkávat.

Je jisté, že i ostatní možné varianty protipožární ochrany vojsk (např. v osadách), bude nutné podrobně rozpracovat a podrobit hlubokému zkoumání s cílem vytvořit nejvhodnější podmínky k likvidaci požáru a k umožnění plné volnosti vojskům v jejich manévrování.

Možnosti nepřitele při používání zápalných prostředků byly vzaty velmi příznivě pro vlastní vojska a přesto vyplynulo, že soudobými prostředky není možné řešit úkol likvidace požárů v plném rozsahu. To je jistě závěr, který zasluhuje rozbor všech opatření s tím cílem, aby kolektivním rozumem byly nalezeny prostředky ke kvalitnímu zlepšení současného stavu.

Skutečností zůstává, že celý problém byl dosud málo řešen a že vyžaduje pro svoji složitost a závažnost větší pozornosti veškerého vojenského tisku.

Literatura:

1. Zprav 51—32: Takticko-technická data bojové techniky USA, Velké Británie, Francie a NSR.
2. Zprav 51 x 23: Bojové použití stíhačích letectva USA.
3. V. V. KAZIN a E. I. MAJKOV: Inženernoe oborudovanie mestnosti.